

VERHANDELINGEN

VAN HET

ROTTERDAMSCHE

GENOOTSCHAP,

TER BEVORDERING VAN DE

KOEPOK-INËNTING,

ONDER DE ZINSPREUK:

NE PESTIS INTRET VIGILA,

TER GELEGENHEID VAN DESZELFS

ALGEMEENE VERGADERING,

GEHOUDEN

OP DEN 9den VAN WINTERMAAND,

1807.

Te ROTTERDAM,

Bij Wm. LOCKE.

1808.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

NE PESTIS INTRET VIGILA
SOCIET: VACCINAT:
ROTTERODAM:
A°. MDCCXCIX.
H. Roosing Sculp.

AAN DE

WEL EDELE GROOT ACHTBARE HEEREN

MÆCENATEN,

DEN BURGEMEESTER

MR ISAAC VAN TEYLINGEN,

WETHOUDEREN

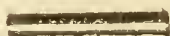
MR JOOST VAN VOLLENHOVEN,

MR MARINUS HOOG,

MR ANTONY VAN DER HEIM,

CAROLUS JACOBUS BLANKENHEIM,

Staatsraad en Ridder der Koninglijke Order van Holland.

WEL EDELE GROOT ACHTBARE HEEREN!

Was ROTTES *voorname Koopstad, de tweede in dit Koningrijk, reeds*

*

sedert zoo vele eeuwen, ook door hare onsterfelijke Mannen, in de Jaarboeken der Wetenschappen, met gulden letteren aangetekend, thans is dezelve voor dit Land wederom de bakermat van eene der nuttigste Ontdekkingen voor het menschelijk geslacht. ——

Gij, Mijne Heeren, die ware verdiensten weet te schatten, hebt voor Edward Jenner een der fraaiste Standbeelden opgerigt, door uwe be-

scherming en medewerking, ter verbreiding van de Inênting der Koepokken.

Van dit alles kan niemand beter getuigen dan het Genootschap, onder de Zinspreuk, NE PESTIS INTRET VIGILA, alhier, het welk U den hartelijksten dank uit naam der verlichte Menschheid betuigt; en, daar aan hetzelve geene geschiktere bewijzen van erkentenis gebleken zijn, dan de vruchten van deszelfs arbeid, worden deze

aan U Wel Edele Groot Achtbaren, met het opregtst gevoel van dankbaarheid opgedragen,

door

HET GENOOTSCHAP.

Uit Naam van hetzelve,

L. DAVIDS, *President.*

J. F. VAN DER HOÛVEN VAN ANCKEREN,
Eersten Secretaris.

ROTTERDAM,
den 8 Maart,
1803.

VOORBERIGT

VAN DEN

VOORZITTER.

Zie daar dan, G. L., *de Verhandelingen op de Algemeene Vergadering des* Rotterdamschen Genootschaps ter bevordering van de Koepok-inënting, *eene Vergadering, waarin* menschen-behoud *het* Shibolet *was, heilige ijver de Leden bezielde, en alles zamen liep, om luister aan dezelve bijtezetten. Hun Ed. Groot-Achtbaarheden Heeren Wethouderen, als Mæcenaten, benevens het Achtbaar Honorair Medelid, de Wel Ed. Gestrenge Heer en* Mr. J. H. Caan, *Drost van Maasland, in het Kwartier Rotterdam, als ook eene Schaar van geleerde en ijverige Honoraire en Corresponderende Leden, vereerden het Genootschap met hunne tegenwoordigheid, als gelukkig voorteken voor*

het lot der Vaccine, binnen onze muren. Bijdragen, van verschillenden aard, kenschetsden het edelst doel, zoowel ter bevordering der ontdekking, als ter instandhouding van het Genootschap. Men hoorde den Hooggeleerden Zeer - Eerwaarden en Welsprekenden Ds. Scharp, *den Volijverigen* Sander *en lieftaligen* Verster, *waardige Bijbeltolken, het Geding, op verschillende wijzen, bepleiten.* — Ik, *voor mij, bekenne, zonder veinzing, dat zulke Geestelijken, die, zoo angstvallig, het goede trachten optesporen en voortteplanten, waar of door wien het ook gevonden worde, den Godsdienst nog behagelijker maken, den Mensch veredelen, en van elk Lid der Maatschappij hoogachting verdienen. Het Genootschap pronkt met velen hunner.*

Ook van U, Hoog Edel Geboren, Geleerde Heer, Mr. H. Collot D'Escury, *reeds in uwe jeugd als pronk van Rottes Gijmnasium, en waardigen Kweekeling van den welsprekenden Hoogleeraar* Nodel, *bekend, ook aan U is het Genootschap dank schuldig, voor uw voortreffelijk Latijnsch Gedicht, waarmede Gij uw' Vriendenkring reeds in eenen bundel vergast had, en, na eene nadere schakering, hetzelve, door ons, aan de Beminnaren der Latijnsche Dichtkunde aanbiedt. Aangenaam werden wij door uwe dichterlijke bijdrage verrascht, even als door dat van ons Geleerd Werkend Medelid,*

Dr. J. Kesteloot, *die hetzelve, zonder ons dringend verzoek, het licht zoude geweigerd hebben.*

Het Genootschap betuigt de hartelijkste erkentenis aan zijne achtingwaardige Honoraire Medeleden, de Wel Edele Heeren Samuel Van Hoogstraten *en* Cornelis Van Stolk, *voor hunne gunstige Voorstellen, benevens aan alle overige Honoraire en Corresponderende Leden, voor hunne Bijdragen, ter instandhouding van hetzelve.*

Daar de zeer Eerwaarde Ds. Sander *zijne Bijdrage, als een vervolg op zijne gehoudene Preek ter aanbeveling van de Koepokken, en onze Mededirecteur* Dr. H. Van Den Bosch *zijne Waarnemingen elders heeft geplaatst, heeft het Genootschap het goed geoordeeld, omtrent het Rapport, uitgebragt door zijnen ijverigen Eersten Secretaris en Mededirecteur,* Dr. J. F. Van Der Hoûven Van Anckeren, *dat gedeelte bekend te maken, waar aan het Publiek meest gelegen ligt.*

Wat eindelijk het mijne betreft. Orde en pligt waren de beweegredenen, dat ik openlijk sprak; beleefde aandrang van het Genootschap deed mijne Redevoering in het licht verschijnen. Het hoofd onderwerp van onze Bijeenkomst is reeds, voor zoo ver hetzelve bekend is, zoo dikwijls behandeld, dat ik van deze gelegenheid een dubbel gebruik wilde maken, om, bij het aanbe-

velen van de Koepok-inënting voor mijne, in de Geneeskunst ongewijde, Toehoorderen, hier en daar, volgens mijn best geweten, ook eenige grondlijnen te trekken, ter regeling van hun gedrag bij het ziekbed hunner bloedverwanten of vrienden.

Helaas! wij zien Mannen, met theoretische gronden, aan die van eene grijze ondervinding getoest, Mannen, die het medio tutissimus ibis, *niet uit gebrek van overdenking, niet uit vadsigheid in het doorgronden van het nieuwe, noch door gebrek aan ondernemingsgeest, maar uit den waren gang der Kunstmatige Geneeswijze, uit de grondige kennis van het te behandelen voorwerp, en deszelfs innerlijke krachten, omhelzen, en alleen naar* dat *tijdstip hunne aandacht wenden, waarop krachtdadige hulp vereischt wordt, wij zien deze door* zoogenaamde *Artsen van de nieuwe leer zoo aantasten, dat het eindelijk tijd worde het Publiek hier en daar te doen zien, wat hetzelve door een gematigd Brownianismus te verwachten heeft, doch hoe omzigtig hetzelve moet te werk gaan, in het onderscheiden van een echten en onechten Prediker van deze leere. Hierbij komt, dat, hoe* objectiv, *hoezeer men den Arts meer als Kunstenaar moge beschouwen, het aan den anderen kant te beklagen is, hoe onoverdagte zoogenaamde ervaring in het aanprijzen van*

nieuwe geneeswijzen, alle op ware redeneerkunde berustende, bespiegelingen trotseert, en ten koste van de waarheid, somtijds helaas ook van den Lijder, haren zetel wil vestigen; zoo dat het, onzes bedunkens, voor de Geneeskunst noodzakelijk zoude zijn van geene nieuwe Geneesmiddelen of Waarnemingen aantekondigen, dan na alvorens door eene gewettigde Geneeskundige Vierschaar beoordeeld te zijn.

Is het dan niet waar, mijne Kunstbroederen! Kan men het reeds zoo dikwijls wederlegde: „Quia post hoc, ergo propter hoc," *wel genoeg bestrijden? Zouden die Geneeskundigen zich niet verdienstelijk maken, die, met bescheidenheid, aan hunne Medegenooten telkens herhalen, wat er niet al vereischt worde, voor dat men met eenige zekerheid kan bepalen, dat de gevolgen,* na *een geneesmiddel, als de uitwerkselen* door *hetzelve moeten worden aangemerkt, dat, behalve een heer van verborgene oorzaken, behalve dat (wat men ook daar tegen zegge) onbekend werkzaam en heelend vermogen in ons, nog ontelbare veranderingen in het ligchamelijk en zedelijk gestel der Lijderen moeten worden in berekening gebragt? Zoude de jonge Arts niet wezenlijk dankbaar zijn aan hem, die de, op deze gebrekkige leest geschoeide,* materies medica *vereenvoudigde? waarlijk hij zoude mindere, doch meer*

zekere, waarnemingen tot leidraad aangetekend vinden, en de zoo onbedagte, en voor het Publick alles afdoende uitdrukking: Ik heb het ondervonden, *zoude op haren waren prijs gesteld worden. Kan men wel veel tegenwerpen, wanneer wij door den grooten Senateur, dat waardig Lid van het Nationaal Institut enz., den Geleerden* Cabanis, *het volgende vinden aangetekend:*

Les expériences médicales sont encore plus difficiles que l' observation des maladies, plus douteuses que les axiômes de diagnostic et de pronostic qu'elle fournit. L'effet d'un remède peut-être déterminé par une foule de causes qui se dérobent au médecin. Le travail sourd, mais constant, de cette force médicatrice qui tend toujours à rétablir l' ordre dans les êtres animés; la marche même de la maladie, dont on peut s'être fait des idées fausses; les changemens survenus dans la situation physique ou morale du malade, ou dans les circonstances extérieures qui peuvent agir sur lui: tout cela sans doute est bien capable d'en imposer fréquemment à l' esprit le plus sévère, de lui faire attribuer à ses combinaisons, des succès qui leur sont absolument étrangers; et c'est évidemment une source intarissable d'erreurs pour l' artiste, et pour l' art lui-même.

La guérison suit l' application du remède; donc le remède a produit la guérison: Post hoc, ergo propter hoc. *Voilà, l' on ne peut le nier, un très-mauvais raisonnement. C' est pourtant d'après cette infidèle autorité, qu'on a rédigé toutes les matières médicales, et réduit en systême, la manière d'employer les différens remèdes. Assurèment, il n'est rien qui demande plus de lumières,*

de sagacité, de circonspection, que la découverte des vérités de ce genre; rien n'est plus facile que de s'égarer dans leur recherche, même en suivant une bonne route; rien n'est plus douteux que les preuves dont on s'appuie, quand on pense avoir obtenu des résultats certains. Et véritablement, s'il est presque impossible de constater qu'un malade a telle maladie déterminée; il l'est encore plus de s'assurer que tel remède produira tel effet, ou même qu'il l'a produit.

Zeer dikwijls denk ik bij mij zelven, welk eene zorg heeft de Bovennatuurkundige niet aangewend, om zijne bewijzen aan zekere wetten te onderwerpen. Ik verbeelde mij, hoe gestreng hij de rangschikkingen der enkele denkbeelden, en het daar uit voortvloeijend oordeel onderzoekt, hoe naauwkeurig hij het getal en form der vereischten tracht te bepalen, voor dat hij van het minder tot het meer waarschijnelijke opklimt, en eerst na zulk een streng onderzoek het zekere *beweert gevonden te hebben. Wat wordt er niet al gevorderd, zeg ik tot mijzelven, voor dat de Mathematicus zijnen geliefden uitroep* het geen te bewijzen was *bezigt. Het is voor den Aristotelischen Wijsgeer, als Schei-Kunstenaar, niet genoeg, dat ik hem eene van zijne hoofdstoffen zeer duidelijk in twee beginselen ontleede; neen, roept de Scheikundige Vierschaar, ook door za-*menstelling *zult gij het ligchaam wederom moeten daar-*

stellen; en dan eerst zult gij uwe partij bestreden hebben. Zoo vele voorwaarden, zulk een gestreng onderzoek, vorderen de Meesters in alle Kunsten en Wetenschappen, waarvan sommige toch ook met onbekende bewerktuigde ligchamen te doen hebben; daar, integendeel, wij Artsen, aan wie het dierbaarste op deze aarde is aanbevolen, wij zullen alle vlugtige gedachten als magtspreuken, en alle voorkomende, onzamenhangende, of zomtijds ook wel ingebeelde, daadzaken als Geneeskundige Waarnemingen aan het Publiek daarbieden, en den nog onervaren Arts van het ware pad afleiden. Hoe deerlijk, bij voorbeeld, mijn jonge Kunstgenoot, zult gij u bedrogen vinden, wanneer eene onverwachte Epidemische Ziekte uw' bijstand vordert, en gij ongelukkiglijk zoodanige waarnemingen in de handen krijgt, die u, zonder inachtneming van saisoen, stand des Barometers en Thermometers, bijzondere ligchamelijke gesteldheid des Lijders, en voornamelijk den bijzonderen aard des omgangs, zoo maar eenige voorschriften aanbieden. Heeft het Jaar 1796 ons niet binnen deze Stad een voorbeeld gegeven, hoe onvoorzigtig het zoude zijn, zekere geneeswijze te bepalen, zonder de veranderlijkheid van eene Epidemie in acht te nemen. Om dit te bewaarheden beroep ik mij op die achtingswaardige Kunstgenooten, welke, met

zoo veel ervaringsgeest, deze Epidemie hebben doorloopen; de getuigenissen van eenen Pruis, Wynoxbergen, Eickma, Dalen, Ripping *en anderen, zullen dienaangaande alles afdoen, om te bewijzen, dat verandering van weersgesteldheid alléén in staat was om den verzadigden Kina-drank met het eenvoudig grasafkooksel te verwisselen; dit te bewaarheden zullen mij alle waarheid-minnende Kunstgenooten in de jongst geheerscht hebbende Epidemie gewillig bekennen, waarin de Natuur zich over de verschillende geneeswijzen zoo gewroken heeft, dat er, den Hemel zij dank, niet meer dan 63 aan het roodvonk gestorven zijn, en wel onder eene bevolking van omtrent 60000 zielen; dit bevestigde mij, door langdurige ondervinding, dat waardige Voortbrengsel van Leydens Hooge School, de wijsgeerige Arts de grijze* Pinel, *te Parijs; dit zullen ons de naauwkeurige waarnemingen van eenen* Thomassen a Thuessinck, Bodel, *en anderen, nader verzekeren, ten zij wij reeds uit de alleroudste Schriften die waarheid wilden putten.*

Alle deze overdenkingen deden mij besluiten, om de Geneeskundige Ontdekkingen van de 18de Eeuw, voor zoo ver tijd en gemengde classe van Toehoorderen het mij toelieten, kortelijk te doorloopen, en dezelve met die van de Koepokken in vergelijk te brengen; alleen als

zoodanig een tegenstuk wenschte ik, G L., dat Gij het, in een ledig oogenblik, zult beschouwen, en mij niet verwaand genoeg rekenen, van op eene Historia Critica Medicinae *aanspraak te willen maken. Om deze daar te stellen, weet ik, welk een doordringende Genees-, Geschied- en Oordeelkundigegeest er vereischt wordt; welke blikken in het toekomende er moeten geworpen worden, om deze geschiedenis volkomen te maken; dan, behalve mijn volledig gebrek aan deze hoedanigheden, zoude dezelve, op zoodanig eene leest geschoeid, voor deze gelegenheid, hoezeer vereerd met de aandacht van zoo vele geleerde Mannen, niet berekend geweest zijn.*

Eene vraag deed ik aan mijzelven; namelijk, in hoe ver het den Arts vrij staat, den Ongewijden met Geneeskundige geschillen en ontdekkingen bekend te maken? Zal deze, door spitsvinnigheden vermoeid, afgeschrikt of misleid, zich niet aan een gevaarlijk geneeskundig scepticismus overgeven? Of wel, zal hij, door mislukte proefnemingen geslingerd, zijn vertrouwen ook op het zekere gedeelte der Geneeskunst niet verliezen? Gewigtige vragen voor Opstelleren van Geneeskundige Volksboeken, welker nut, onder vele anderen, ook daardoor zeer kan betwijfeld worden, doch minder te vreezen, wanneer men zich met het trekken

van hoofdlijnen bezig houdt, en aan de gestreng getoetste, wezenlijk nuttige, geneesmiddelen en waarnemingen, hun rang wordt aangewezen. De Ontdekkeren van den Koortsbast, Kwik en Opium zullen nimmer zonder gevoel van dankbaarheid, zelfs bij den Ongewijden, herdagt worden; hij zal begrijpen, dat aan het Dato morbo, invenire remedium proportionatum *van* Pitcarne, *hoezeer met geene mathematische zekerheid, echter volgens de regelen eener redeneerkundige waarschijnlijkheid, gepaard met langdurige beproeving, dikwijls voldaan wordt; hij zal eindelijk besluiten, dat Hij, die, volgens het gezegde van den onsterfelijken* Hippocrates, *de Natuur op eene behoorlijke wijze raadpleegt, ook door deze van hare waarheden zal onderrigt worden; en eene ontdekking, als die van de* KOEPOKKEN, *zal hem voor de mislukking van zoo vele andere schadeloos stellen.*

Dat niemand mijne bedoelingen miskenne, mij van wijdlopigheid beschuldige, of mij eenen meestertoon toeschrijve; op zijn tijd, doch bescheiden, te spreken, is pligt. Die dezelve verzuimt, is aan zijne Natuurgenooten rekenschap verschuldigd.

Sous certains rapports, la profession de Médecin est une espéce de sacerdoce: sous d'autres, c'est une véritable magistrature. Comme dans les objets de ses travaux, il ne s'agit de rien moins

que de la vie des hommes, son devoir de dire toutes les vérités utiles, de n'en altérer aucune, de donner à son esprit toute la perfection dont il est susceptible, devient si sacré, que la plus légère violation, le plus léger oubli, la moindre négligence sur chacun de ces points, a toujours quelque chose de véritablement criminel. CABANIS.

De verwarring door ondoelmatige, tot walgens toe herhaalde, en op losse gronden gebouwde Geneeskundige Waarnemingen, is reeds lang door de ware Artsen, in alle Landen, erkend, de voortgangen der Kunstmatige Geneeswijze te veel door dezelve verhinderd, en eindelijk te vele Lijderen op het spel gezet, dan dat ik mijne denkwijze niet als algemeen aangenomen zoude durven aan den dag leggen. Indien ik dwale, wel nu, dan herhale ik :— Nos qui sequimur probabilia, nec ultra quam id, quod verosimile occurrit progredi possumus; et refellere sine pertinacia, et refelli sine iracundia parati sumus.

L. DAVIDS.

REDEVOERING

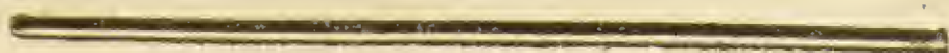
GEHOUDEN

DOOR DEN

VOORZITTER

DOCTOR

L. DAVIDS.

GROOT ACHTBARE

ZEER AANZIENLIJKE HEEREN MŒCENATEN,

BESTURENDE, WERKENDE,

CORRESPONDERENDE EN *HONORAIRE*

LEDEN

VAN

DIT GENOOTSCHAP.

Het is dan voor de eerste maal, dat het aan het GENOOTSCHAP *ter Bevordering van de* KOEPOKINENTING, het eerste binnen dit Rijk, gebeuren mag, het herdenken te vieren van eene Ontdekking, welke eenen zoo godsdienstigen en zoo algemeenen indruk heeft doen geboren worden. Eene gebeurtenis, welker belangrijke uitwerkselen zich noch door Tijd noch door Volken laten bepalen, en die haren stempel naauwelijks in het ruim der oneindigheid voor ons kan doen uitwisschen.

Welke plegtigheden zouden er niet vereischt worden om aan zoodanig een herdenken naar waarde te beantwoorden? Men zoude weleer in tempels en dankoffers voor hetzelve gewedijverd hebben, terwijl wij voor Apollo, in deze aan hem gewijde plaats, de waarde van zijnen tweeden rang dankbaar zullen vieren.

Doch waarom moest het *mij* dan gebeuren van dit achtbaar Genootschap de stemme te zijn? Immers, wanneer ik bedenke welke eigenschappen er in den Redenaar vereischt worden, welke levendige voorstellingen, welke zinnelijke duidelijkheid in voordragt; wanneer ik mij voor den geest brenge, dat ik openlijk moet spreken voor Mannen, door verschillende betrekkingen met welsprekendheid en redeneerkunde begaafd, dan waarlijk roep ik met den Romein Otho uit: *Num et mihi longis tibiis fuit canendum!*

Dan, G. T. ik zal een hulpmiddel trachten aantewenden, ter aanvulling van dit ledig ruim. Waarheid in mijne voorstellingen, en onpartijdige overbrenging van meeningen en daadzaken, zullen tot dekmantel mijner feilen verstrekken.

De gelegenheid vordert over de Koepokken tegen U te spreken; een onderwerp, het welk, voor zoo ver hetzelve tot heden bekend is, door U, weetgierige Toehoorderen, uit de geschriften van zoo veele geleerde mannen, genoeg is uitgeput; hare waarde, in vergelijk van alle andere

bekende Voorbehoedmiddelen tegen de alverwoestende Kinderziekte, en haar goddelijk vermogen in de vermindering van de algemeene sterfte, zijn te wel door de verdienstelijke mannen *A. Roy* en *Vrolik*, in hunne gehoudene Redevoeringen, aangetoond, dan dat ik er iets zoude kunnen bijvoegen, terwijl het door onzen Eersten Secretaris te geven Verslag U met onze bijzondere Waarnemingen zal bekend maken.

Het zij mij dan vergund een weinig van den zoo rijkelijk verdienden wierook voor deeze voorbeeldelooze ontdekking te branden, en Ul. zoo kort mogelijk, te bewijzen: *Dat de Inenting van de Koepokken, door* E. JENNER *het eerste in werking gebragt, de nuttigste Geneeskundige Ontdekking van de* 18de *Eeuw moet gerekend worden.*

Welaan, G. T. vergunt mij gunstig uw oor, volgt mij in deze gaanderij der vindingrijke Geneeskundigen der 18de Eeuw, vestigt uwe aandacht op de meest uitstekende, en wij twijfelen geenzins, of aan Edw. JENNER zal door zulke bevoegde Kunstrigteren de eerste plaats worden aangewezen.

Hij, die zich het eerst aan onze aandacht opdoet, is *George Ernst Stahl.*

Deze Geleerde, in het Jaar 1660 te Anspach geboren, en door *Sylvius* en *Willis* onderwezen, Dat alle ziekten uit eene scherpte der vochten

ontstaan, verwonderde zich, reeds als Jongeling, dat in zoo weinige ziekelijke omstandigheden de vochten tot bederf overgaan, en het koude vuur een zoo zeldzaam verschijnsel is. Waar van daan de ziekten der verschillende leeftijden? Waar van daan de spoedige en aanmerkelijke gewrochten der gemoedsdriften, die door geene stoffelijke of werktuigelijke tusschenkomst alléén kunnen worden daargesteld? — Deze waren zijne vragen. Integendeel viel zijne aandacht op die ontelbare ziekten, waarin de levensbewegingen zulke merkbare afwijkingen van den gezonden staat ondergaan; en hierdoor tot een algemeen beginsel, als oorzaak dier werkingen, willende opklimmen, zonder vermenigvuldiging der onbekende krachten, volgens de leer van den onsterfelijken *Newton*, noemde hij hetzelve *Ziel!* Dus vielen de zoogenaamde Iatromathematici, die in den kleinsten vorm der Atomen, in de hoeken en bogten der vaten, als ook de Chemiatrici, die in de leer van gisting en zouten den opgelosten knoop meenden gevonden te hebben. Van hun beweerde hij, dat een goed Theoreticus een slegt Practicus is; en, hoe zeer zelfs Professor in de Ontleed- en Scheikunde, vermaande hij zijne Leerlingen van deze wetenschappen niet te misbruiken.

Na veele dergelijke overwegingen, kwam *Stahls* leer hierop neder: — „ Het ligchaam, als lig-

„ chaam, bezit geene kracht zich te bewegen, „ doch moet altijd van onstoffelijke zelfstandig- „ heden in beweging worden gebragt. Alle be- „ weging is onstoffelijk, en eene daad van den „ geest."

Door eene al te slaafsche onderwerping aan zijn onbekend beginsel, verbande hij bijna alle de werkzame middelen, zoo als den Peruviaanschen koortsbast in de tusschenpozende koortsen, daar hij, volgens zijn geliefkoosd beginsel van bloed-aanhooping, de bloedaftapping zeer ruimschoots aanbeveelt.

Welk nut heeft zijne leer het lijdend menschdom aangebragt? G. T. het zoude niet moeijelijk zijn te bewijzen, dat dezelve, zoo niet schadelijk, ten minste vruchteloos voor de uitoefenende Geneeskunst geweest is.—*Opinionum commenta delet dies.*

Zijne leer werd gevolgd door *Carl*, *Coschwitz*, *Richter*, *Junker*, en anderen, verfijnd door *Tabor*, *Mead*, *Sauvage*, *Unzer*, *Bonnet*, *Le Cat*, tot dat dezelve voor eene andere de baan moest ruimen.

Frederik Hoffman, in het Jaar 1660 te Halle geboren, en aldaar in het Jaar 1742 overleden, zoo luisterrijk in zijne loopbaan, dat de onsterfelijke BOERHAVE, door Koning Frederik Wilhelm den Isten geraadpleegd, hem aan den Vorst als den wijssten Raadgever aanbeval; *Frederik*

Hoffman, zeg ik, door *Glissons* Theorie en *Leibnits* Bovennatuurkunde voorgelicht, was de Schepper van een Mechanisch Dynamisch stelsel. Als Arts verkoos hij niet tot de eerste oorzakelijke drijfveer te willen opklimmen, en liever bij de naaste bepalingen van de werkingen te blijven staan. Zijne redeneringen waren zoo wiskunstig berekend, en in den volksstijl medegedeeld, dat men even zoo veelen in de Artsenijkunde ongewijden als gewijden onder zijne aanhangeren telde.

In tegenoverstelling van zijnen Voorganger, schreef hij het menschelijk ligchaam, gelijk met alle andere, een stoffelijke kracht toe, eene kracht, door den wijzen Schepper aan alle ligchamen medegedeeld, zoo als die van samenhang en weerstand, aan werktuigelijke wetten onderworpen. Volgens hem, worden 's ligchaams werkingen door eene fijne ætherische vloeistof gewijzigd, welke in de herssenen haar bestaan ontleent, en door de zenuwen aan alle werktuigen wordt medegedeeld.

Meerdere verdiensten had deze groote Arts in zijne uitoefenende Geneeskunde. Hij verdedigde het gebruik van den koortsbast, wijn, campher en staalmiddelen, tegen zijnen Voorganger. Hij onderzocht, met groote naauwkeurigheid, de minerale wateren, ontdekte in dezelve wederom eenen ætherischen geest (zoo als het tegenwoordige *acid.*

carbonicum), bepaalde het nut der warme baden; en, aan wien zijn zijne pijnstillende droppen, onder benaming van *Hoffmans Droppelen*, onbekend?

Ook hij had zijne navolgers, die, met hem op één pad wandelende, echter wel eens kleine uitstappen deden. Onder dezen noemen wij, in dit Rijk, met het uiterst gevoel van eerbied, de onsterfelijke Mannen, *Boerhave*, *De Gorter*, *Gaubius*, *Van Swieten*, *Oosterdijk Schacht* en nog veele hedendaagsche Nederlandsche Hoogleeraren.

Even als de voorgaande leer, werd ook aan deze haar plaats eenigzins ontzegd.

Men konde zich niet vergenoegen noch met een bovennatuurkundig beginsel der ziele, noch met een half-stoffelijke oorzaak van levensgeest, en vond zich dus genoodzaakt aan de vezelen zelve eene grondkracht toeteschrijven, tot dat *Albrecht van Haller*, door zijne ontelbare waarnemingen, ons hiervan het wetboek trachtte daartestellen. Hij was het, die, alle verschijnselen van levenswerking willende rangschikken, de spiervezelen drie krachten toeschreef:—

De Doode, gelijkstaande met de algemeene eigenschap der veerkracht;

De Ingeplante, die maar eenen korten tijd na den dood door ligte trillingen zich opdoet, en

De Zenuwkracht, door welke de spier door zijne zenuw wordt aangetast.

Reeds slaapt deze prikkelbaarheid in het moederlijk ei, om door het mannelijk zaad te worden opgewekt, en vervolgens door voeding en levenssterkte ook in vermogen toetenemen; eindelijk onderscheidt hij eene eigenschap des celweefsels, onder benaming van Contractiliteit, en meent na dit alles het geheim der Temperamenten te hebben ontdekt.

Onder zijne opvolgers tellen wij *Frederik Winter*, Professor te Franeker en naderhand te Leyden, en deze zijne Toehoorderen *Johannes Lups* uit Moskow, *Lambert Bikker* en *Iman Jacob van den Bosch*, hoe zeer de laatste waarlijk groote Arts niet geheel, omtrent de deelen met prikkelbaarheid begaafd, met hem instemde.

Het waggelende gebouw, G. T. door *Haller* opgetrokken, werd zoo lang, door eene reeks van voorname mannen, waaronder in ons Vaderland de geleerde *Oosterdijk*, *Matthaëus van Geuns*, *Van Doeveren*, *Walter Verschuur* en anderen, ondermijnd, tot dat het geheel instortte, om op de ruïnen van hetzelve verscheidene andere te plaatsen.

De dierlijke Natuurleere is door deze eindelooze twisten meerder ontwikkeld, doch de uitoefenende Geneeskunst gansch niet in evenredigheid gevorderd.

Hier moet ik echter met één woord gewag maken van die Mannen, welke zich meesterlijk van

deze twisten bij het ziekebed hebben weten te bedienen; zij wedijveren met EDWARD JENNER, doch zullen, na afgelopen kamp, hun onvermogen doen blijken.

Wilhelm Cullen, in de Boerhavische grondbeginselen opgevoed, en voorgegaan door *Hoffman*, als anderen, die reeds aan het vermogen der zenuwen en der vaste deelen zoo groot een' invloed hadden toegeschreven, *Wilhelm Cullen*, zeg ik, verliet dezelven, en wars, van het ligchaam tot eenen scheikundigen smeltkroes te maken, of aan de vaste deelen alléén de eigenschappen der overige physike ligchamen toetestaan, beschouwde hij hetzelve meer als een met levensvermogen begaafd wezen, waardoor zijne vaste deelen als werktuigen van de zoo verschillende eigenschappen der vochten moesten worden aangemerkt: er was dus geene ziekte, waarin deze ongeregelde werking der vaste deelen niet de hoofdrol speelde, en uit zoodanig een oogpunt moest ook de werking der geneesmiddelen beschouwd worden.

Wachten wij den palmtak uittereiken, tot dat wij den volgenden voortreffelijken Man eenigzins van naderbij hebben leeren kennen, om hen gezamenlijk te beoordeelen.

Welk een veelbetekenend Portrait van eenen voornamen Sectenstichter der 18de Eeuw! Hij verdient uwen aandacht, daar zijne valsche aan-

hangeren U, zoo dikwijls, bij het bed uwer lijdende bloedverwanten of vrienden, in de keuze van eenen Arts, doen waggelen; en, terwijl de een zijne voorschriften met de Alexandrijnsche Senebladen reeds doet bereiden, reikt U de ander den Peruviaanschen Koortsbast, Opium, ja zelfs het glas met Wijngeest toe.

Gij zijt begeerig dit Voorwerp te kennen, waarin nog zoo veel achtbaarheid, onder scharlakenverwige wangen en neus, doorstraalt? Wel aan! het is *John Brown*. Ik herhaale het, hij verdient uwen aandacht.

Deze diepdenkende Arts werd, in den Jare 1735, te Buncle, in het graafschap Berwick in *Schotland*, van geringe Ouderen geboren. Reeds vroeg toonde hij zoodanig eene geestontwikkeling, dat zij, die hem het linnenweven hadden doen leeren, hiervan moesten afzien, en hem naar Dunse, op het Latijnsche School, besteedden. Niemand konde daar den jongen Leerling evenaren, zoo dat hij, na twee jaren dit School te hebben bezogt, alle Latijnsche en Grieksche Classische Schrijveren, met de grootste vaardigheid, las. Hij was toen ruim 14 Jaren oud. Door de Fortuin stiefmoederlijk behandeld, zegt men, dat hij, in den oogsttijd, zich als maaijer verhuurde, om daardoor de onkosten voor zijne leermeesters goed te maken. *Brown*, uit ouderen tot de secte der *Separatisten* behorende,

beloofde, reeds onder het leeren lezen en schrijven, zoo veel, dat de hoofden van zijne Kerk hem, als Geestelijken, wilden doen opvoeden; dan, hoe zeer hij als een zeer vurig IJveraar van deze secte kon worden aangemerkt, sloeg zulks toevallig tot een ander uiterste over. *Brown* namelijk werd door zijne medeleerlingen overreed, om bij eene Vergadering der Mersen, of Provinciaal Sijnode, mede naar de Kerk te gaan, waartoe hij zich liet overhalen, en tot het einde der preek bleef, met dat gevolg, dat hij, hierover van zijne Kerk vervolgd, dezelve geheel vaarwel zeide, en tot de heerschende overging. In zijne loopbaan ontstond een naauwe vriendschapsband met zijnen vermaarden en bovenaangehaalden Leermeester *Cullen*, die hem zoodanig beminde, dat hij zijne Voorlezingen hem toevertrouwde, om dezelven des avonds openlijk te herhalen. Helaas! waarom zijn de edele vriendschapsbanden, zelfs tusschen verhevene en geleerde Mannen, zoo ligt breekbaar, wanneer belang aan hunne ontknooping werkt!

Brown, eene voordeelige geneeskundige plaats van *Cullen* wachtende, vond zich hierin te leur gesteld, en begon zijne vriendschap aan *Cullen* te onttrekken, tot dat de geleerde oorlog wierd aangekondigd; en *Browns* eerste wapen was eene nieuwe Theorie der Geneeskunde, onder den titel van: *Elementa Medicinæ*. Hierover gaf hij voor-

lezingen, welke, hoezeer ter sluik, door de geestigste koppen van *Cullens* toehoorderen bijgewoond werden.

Deze beginnende nederlaag van *Cullens* systema, gevoegd bij *Browns* liederlijk leven, en onstaatkundig gedrag jegens zijne amptgenooten, wekten den vervolgingsgeest zoodanig op, dat zijn verblijf in Edinburg hem zeer bang gemaakt werd. Intusschen werden alle voorkomende gevallen, als zoo vele bewijzen, voor en tegen *Brown*, te baat genomen; zoo werd, b. v., het herstel van den Heer *Isaacson*, door Dr. *Duncan* en *Monro* als ongeneeslijk verklaard, aan het heimelijk toedienen van Rum en Opium toegeschreven, en, in een ander geval, waarin een Student, in weerwil van *Browns* methode stierf, werd het ligchaam geopend, en men beweerde, dat hetzelve zoo ongewoon versch gevonden wierd, dat *Brown* uitriep: „Wel nu, mijne Heeren, zegt „zelfs, of dit niet een duidelijk bewijs is van de „doelmatigheid onzer geneeswijze!" Dus liet hij geene gelegenheid voorbijgaan, ter uitbreiding van zijne leer, en om, met eigene proefnemingen, dezelve te bevestigen; zoo dat hij, onder het uitleggen van zijn Compendium, zich vermoeid bevindende, aan den eenen kant eene flesch met Brandewijn, en aan den anderen eene flesch met Opium, geplaatst had, om, voor het begin, 40 a 50 droppelen Laudanum, in een glas Brandewijn, te

gebruiken, en deze hoeveelheid, gedurende zijne voorlezing, 4 òf 5 malen te herhalen.

Brown had, na sterk gaan, eenen aanval van Podagra gekregen; hij verzocht eenigen zijner leerlingen tot het middagmaal, en dronk zoo sterk, dat men de uitwerkselen zeer wel konde bemerken; terwijl hij nu beweerde alle beletselen in het gaan daardoor verloren te hebben, daar hij voor den maaltijd op het been niet had kunnen staan. Eindelijk ging hij, in den Jare 1786, naar Londen, alwaar hij, in het Jaar 1787, zijne Waarnemingen in het licht gaf, en, na nog één Jaar een ellendig en onordelijk leven te hebben geleid, werd hij, op den 17 October 1788, na dat hij, voor het naar bed gaan, eene groote dosis Opium gebruikt had, des nachts door eene beroerte overvallen, die hem het leven kostte, nalatende twee zonen en vier dochteren.

Trachten wij U met de grondlijnen van 's Mans zoo veel belovende leer bekend te maken.

Leven, *Gezondheid*, *Ziekte* en *Dood*, deze, zoo verwonderlijke, eigenschappen der bewerktuigde wezens, in het algemeen, en der dierlijke huishouding, in het bijzonder, worden, door onzen diepdenkenden Arts, uit één bron afgeleid; het zijn de gewrochten der werking van zekere dingen op een vermogen van het levend ligchaam. Hier is de grensscheiding van het levende IK en den dooden onbewerktuigden Klomp.

Deze, door het geheele ligchaam gelijkaardige Kracht, met den naam van *Opwekbaarheid* bestempeld, ligt werkeloos te slapen, tot dat eene *opwekkende oorzaak* dezelve tot werking aanspoort; zij is een *prikkel* voor de *prikkelbaarheid.* Gezamenlijk brengen zij alle verschijnselen, zoo als die van beweging en gewaarwording, gemoeds- en verstandswerkingen voort.

Dit toegestaan zijnde, wie ziet dan niet gemakkelijk, welk deel deze evenredige verhouding van prikkel tot prikkelbaarheid heeft, in het daarstellen van gezondheid en ziekte; en het is uit het *meer* of *minder*, *sterker* of *zwakker*, dat *Brown* zijne soorten en matigingen van *zwakheid* of *sterkte*, de twee hoofdbronnen van alle afwijkingen van den gezonden staat, afleidt.

Hier opent zich een weg voor den Geneesmeester, op welken alleen hij veilig zijne schreden kan rigten. Herstel van evenwigt tusschen de prikkelende of opwekkende kracht en het prikkelbaar of opwekbaar vermogen, dit is, het welk hij met beleid moet trachten daartestellen; dit doet hem zijnen zieken genezen.

Ziet daar, G. T. de grondzuilen van een zeer trotsch gebouw, bespiegelend voor den Wijsgeer en Natuuronderzoeker, allerbelangrijkst voor den waren wijsgeerigen uitoefenenden Arts, van wiens dadelijke hulp de smachtende lijder zoo veel verwacht!

Het zoude buiten mijn bestek zijn, Ulieden de tegenkantingen der eerstgenoemden alle mede te deelen; alléén in het uitoefenend gedeelte, met de ontdekking van de Koepokken wedijverend, moet ik, volgens mijn beweerde, aan de laatste den Palmtak laten wegdragen.

Het is waar, zijne geneeswijze is eenvoudig, en verbant die zesvoetige voorschriften van werkelooze, en zich onderling vernietigende, geneesmiddelen: wij bekennen, dat Hij, in vele gevallen, op eene meer redelijke behandeling aanspraak maakt, en als zoodanig den purgeergeest en de bloedaftapping palen gesteld heeft; dan, wie kan ontkennen, dat, reeds voor hem, in de meeste gevallen, de geneeswijze bepaald was? Was Hij de éérste, die de Zenuw- zoogenaamde Rot- en Tusschenpozende Koortsen, den Loop, Colijk, Kinderziekte, Kinkhoest, ja zelfs de Bloedvloeijingen, onder zekere bepalingen, met Krampstillende en prikkelendversterkende Middelen behandeld heeft? Was Hij het, die mijne geachte Leermeesters in de uitoefenende Geneeskunst, eenen *Oosterdyk*, *Paradys* en andere Hoogleeraren, zoo veel voorzigtigheid heeft doen aanraden, in het toedienen van verzwakkende geneesmiddelen? Verre hier van daan; het konde hem niet onbekend zijn, dat de voornaamste Artsen, en bijzonder zijne eigene Landgenooten, zeer wel het gebruik van vlugge doordringende

middelen, Opium, Cortex, Serpentaria, en meer diergelijke, wisten te bepalen; en, na alles wel overwogen te hebben, na de verschillende wijziging en gedaanten, waaronder het groote heer der ziekten zich opdoet, naauwkeurig te hebben nagegaan, zouden wij met eenig regt mogen besluiten, dat zijne eenvoudigheid, tot nog toe, eenigzins te ver gedreven was.

Behalve deze wezenlijke tegenwerpingen, die met nog vele andere kunnen worden vermenigvuldigd, zijn er nog eenige, voor den ongewijden meer te bevattene, zwarigheden, die het misbruik van deze leer, door hebzuchtigen, ten titel voeren. Helaas! het is zoo. Eene ontdekking, een leerstelsel, moet zonderling zijn, wanneer het zich zal aanbevelen; en het is hierin dat de fortuinzoeker, ten kosten der waarheid, zoo veel voedsel vindt. Ach! of het niet ook ten kosten van onze natuurgenooten geschiedde! Zonderling, van den weg der grijze ondervinding afwijkend, moet de nieuwe Arts zijne nieuwe leer aan den man brengen; en, wanneer de bezadigde, onvooringenomene, en met overdachte ondervinding begaafde Arts hem bij het ziekbed tracht te overtuigen, dat in de Geneeskunst, even als in de leer der overige bewerktuigde ligchamen, nog zoo vele hindernissen tot het verklaren van de verschijnselen zich opdoen, en hoe moeijelijk die groote pogingen der heden-

daagsche Wijsbegeerte, om alle onze kennissen tot eenen wetenschappelijken staat te brengen; hoe langzaam, zeg ik, deze terugbrenging en vereenvoudiging in het vak der Geneeskunde kunnen worden ingevoerd, dan roept de Pseudobrowniaan, TANQUAM EX ALTA TURRE, *dat zijne Amptgenooten eene eeuw ten achteren zijn.*

Onsterfelijke *Goethe!* met welk eene wijsheid hoor ik U uitroepen!—„ De Kunst is lang, het „ Leven kort, het Oordeel moeijelijk, de Ge„ legenheid snel voorbijgaande. Handelen is ligt, „ denken zwaar, naar het gedachte te han„ delen, niet altijd gepast. Een gedeelte alleen „ der Kunst kan onderwezen worden; de Kun„ stenaar moet dezelve in haar geheel gebruiken. „ Wie haar ten halve kent, dwaalt altijd, en „ spreekt veel; wie haar geheel bezit, mag „ werken spreekt zelden of laat. De eersten „ hebben geene geheimen en geene kracht; „ hunne leer is even als gebakken brood, sma„ kelijk en verzadigend voor éénen dag; doch „ meel kan men niet zaaijen, en de zaadvruch„ ten zullen niet vermalen worden. De woorden „ zijn goed, echter niet het beste; het beste „ wordt niet duidelijk door woorden. De geest, „ waaruit wij handelen, is het hoogste."

Vergeeft, mijne geduldige Toehoorderen! eene langdradigheid, die mij mijne loopbaan veroor-

looft. Het is, mijns bedunkens, de pligt van elken Arts, die zich dezen naam wil waardig maken, geene gelegenheid te laten voorbijgaan, om den ongewijden, omtrent zijne dierbaarste tijdelijke belangen, in dezen doolhof, hand aan hand te geleiden; dan zal hij moeten bekennen, dat JOHN BROWN, zelfs aan de zoogenaamde rationele, of sijstematische Artsen, in hunne bespiegelingen, een verhevener en eenvoudiger beginsel in de Natuurleer van het bewerktuigde ligchaam, heeft aan de hand gegeven, en, als zoodanig, de Geneeskunst uit de rij der Empirische Wetenschappen heeft voorgehaald; dan daar, waar dezelve in kunst overgaat, daar zal hij besluiten, dat *Browns* en *Cullens* leer, wijsselijk, met die van eenen *Hippocrates*, *Sydenham*, *Boerhave* en die der hedendaagsche groote Mannen, die in het menschelijk ligchaam, ook aan werktuigelijke en scheikundige wetten eenen (wij bekennen het, somtijds alte grooten) invloed hebben toegestaan. — Dat *Browns* leer, zeg ik, in het bijzonder, met deze vereenigd, ons een geheel daarbiedt, waarmede wij onze Natuurgenooten hartelijk mogen geluk wenschen, daar dezelve anderzins, in de handen van onervarenen, of door het AURI SACRA FAMES alléén geleiden, zich noemende BROWNIANEN, al ware het, dat de heelende Natuur, in eenige gevallen, hunne misslagen ongemerkt had laten

doorgaan, een der schadelijkste werktuigen voor het menschelijk geslacht worden kan.

De zoogenoemde EMPIRISCHE SCHOOL der 18e Eeuw rekent met lof *Johannes Freind*, een der grootste, beroemdste Artsen en waardigen Uitlegger van *Hippocrates*, *Johannes de Gorter*, *Georg Godlieb Richter*, *Triller*, *Hebenstreit*, *Pinel*, *Tourtelle* en anderen.

De Scholastieke Leerwijs zwaaide den septer, tot in het midden der voorgaande Eeuw, en verlamde het rijk der Wetenschappen; terwijl het gezag der Ouden den strijd altijd besliste. De weg der ondervinding werd niet bewandeld, en daar, waar de kracht der spitsvinnige redeneringen, met gelijke magt, kampte, werd aan de Geestelijken de beslissing overgelaten. De Strijders eindigden met onderwerping, en werden in hunnen edelen kamp gestoord.— De ondervinding, zeg ik, werd niet geraadpleegd; maar des te meer won het spitsvinnige, door de dialectische Kunsten, hoezeer deze zelfde Scholastieke Leer de bekrompenheid van ons verstand, en de noodzakelijkheid van de bouwstoffen uit het rijk der Ondervinding, ten duidelijkste aantoonende, den scheppenden geest van eenen LEIBNITZ, KANT en anderen opwekte, om

de wetten van dat verstand te bepalen, en onze ondervinding ter toets te brengen.

Hier ontstonden de ondermijners van dat waggelend rijk, onder welken wij voornamelijk den Grootkanselier *Frans Bacon Van Verulam*, *Johannes Locke*, *David Young*, *Thomas Reed*, en meer anderen, op den voorgrond plaatsen. — Het rijk der spitsvinnigheden en wijsgeerige bespiegelingen viel, en dat der ervaring werd op deszelfs ruïnen opgetrokken. Ontdekkingen en waarnemingen van nieuwe Geneesmiddelen waren aan de orde van den dag.

Hier, G. T. opent zich een wijd veld, het welk ik, niet alleen door mijnen bepaalden omtrek, spoedig moet omwandelen, maar waarin voorzigtigheid mij gebiedt den ongewijden veel te verbergen. — Zal ik U eene reeks van Geneesmiddelen optellen, die hunne geboorte aan eene schandelijke heb- of kwalijk geplaatste roemzucht verschuldigd zijn? en waarvan velen, naar de zwakheid van 's menschen hart berekend en uitgevent, zich voor eenen tijd staande houden; terwijl anderen, ephemêren, onder hunne geboorte verstikken. Ik zoude bevreesd zijn, wanneer ik die allen wilde opnoemen, uw vertrouwen op de edele Geneeskunst geheel te ontnemen; daar de grenzen van ware en valsche waarnemingen, zelfs voor den jongen Arts, zoo moeijelijk te bepalen zijn.

Op deze wijze werden de reeds lang ontdekte Geneesmiddelen, met andere, gelijkaardige verwisseld, en in hunne werkingen bepaald: getuigen, de waarnemingen aangaande die Goddelijke Geschenken, als den *Peruviaanschen Koortsbast*, het *Heulsap*, den *Braakwortel* en anderen; terwijl het vermogen van het *Val-* en *Vingerhoedskruid*, van de *Belladona*, *Monnikskap*, *Dolle Kervel*; enz. nog, door de Geneeskundige Vierschaar, moet beslist worden.

Geen rijk der natuurlijke voortbrengselen werd ondoorzocht gelaten: men doorsnuffelde ook het Berg- en Dierenrijk; en de zoo hooggeschatte *Bezoar*, *Paarl d'Amour*, *Koraal* en *Diamant* werden alléén tot de opsmukkende toilettafel verwezen. Het was in de *Kalk*, *Oesterschelpen*, *Zeep* en *Loogzouten*, dat eene *Johanna Stevens*, *Jurin*, *Chitick* en anderen, het onfeilbaar Geneesmiddel, tegen den zoo pijnigenden blaassteen, meenden ontdekt te hebben, en de eerstgenoemde hetzelve aàn het Bestuur, voor 5000 ponden Sterlings, wist te verkoopen. Dan, helaas! ook hierin is de uitspraak nog zeer twijfelachtig; hoezeer latere Scheikundigen het geding, zoo meesterlijk, ten voordeele bepleit hebben. Het was in het toedienen van groote giften der mijnstoffelijke Zuren, en voornamelijk van het Zoutzuur, dat *Godfried Christiaan Reich*, nog onlangs, de genezing der

Koortzen en koortsachtige Ziekten, stellig beweerde gevonden te hebben; met geenen beteren uitslag dan dien der voorgaande ontdekking.

Wel verre van zich met de voortbrengselen der verschillende natuurrijken te bevredigen, ondernam de rustelooze Arts ook de gedaantewisseling derzelve te beproeven; en, in de daad, hoe vele gevallen zijn er niet, waarin de vaste en vloeibare vorm der Geneesmiddelen ons den toegang tot het beledigd deel ontzegt? — dus kwijnt de blozende tedere Jongeling aan eene doorknagende Longezweer, die, midden in het volste genot, zijnen levensdraad zoo zeker afsnijdt; daar een al te zuivere en verterende dampkring, al toelagchende, hem ondermijnt. — Wat wonder, indien de ter hulp snellende Arts den vijand, met gelijke wapenen, tracht te bestrijden? Indedaad, zoo wel in deze als in vele andere ontoeganglijke gebreken, beproefde men de verschillende Gas- of Luchtsoorten, en vulde boekdeelen met de opgave van derzelver onfeilbaarheid. — Och, of de ondervinding hierin niet zoo dikwijls mogt te kort schieten! — en wie kan ontkennen, dat de verschillende luchtsoorten ons thans, door de zoo verbeterde Scheikunde, aan de hand gedaan, in hare aanwending nog zoo onbepaald zijn; ten zij wij de Goddelijke ontdekking van eenen *Guyton Morveau*, ter afwering van besmetting, door het Zeezoutzure Gas, hiervan uitzonderen; daar de-

zelve, en door bespiegeling en door ondervinding, tot nog toe schijnt bevestigd te worden: ik zeg, tot nog toe, daar deze, nog door eene reeks van proefnemingen, haar beslag bekomen moet.

Even als de Godheid, door middel van het somtijds vernielend bliksemvuur, het aardrijk leven en groei bezorgt, zoo laat ook de uitgedaagde Arts zich, door het somtijds verderfelijk vermogen der natuurvoortbrengselen, niet afschrikken om de grenzen van hun heilvermogen te bepalen. Ik bedoel den schitterenden *Phosphorus*, een middel, waarvan ik zelfs de heilzaamste werking gezien heb; den *Asphalt*, de nadere waarnemingen omtrent het *Rottekruid*, *Bismuth Kalk*, *Spiesglasbereidingen*, het door den Amsterdamschen *Ludeman* uitgevente middel, onder de benoeming van *Luna Fixata*; het welk, door den grooten *Hieronymus David Gaubius*, ontleed en verder aangeprezen, de *Spiauter Kalk* bleek te zijn. — Verder de *Tin-*, *Lood-*, *Koper-* en *Kwikbereidingen*. In alle deze vond de verbeteraar een reeds begonnen pad, waarop het voortwandelen voor hem gemakkelijk gemaakt werd; maar, in weerwil hiervan, hij ons nog geen zeker voetspoor heeft aangewezen.

Onder de voortbrengselen uit het mijnstoffelijk rijk hield de *Zeilsteen* den aandacht van vele Kunstoefenaren, in de 18de Eeuw, niet weinig bezig; en hoe zeer ook dit onder de *Crambe recocta*

kan gerekend worden, maakte de *Magneet* zoo veel ophefs, dat wij denzelven, met stilzwijgen, niet kunnen voorbijgaan.

Dus was *Franz Wilhelm Klarich*, Physicus te Gottingen, de eerste, die deszelfs vermogen, in de tandpijn, in 138 gevallen had waargenomen; het welk onder anderen door *Christoph Weber* werd bevestigd; bewerende hij ook deszelfs nut te hebben ondervonden in eenen lijder, die, wanneer hij zich boos maakte, alle voorwerpen dubbel, ja driedubbel beschouwde; en wanneer hij met de noord-pool het oog beraakte, dan gevoelde hij eene ijskoude, hevige pijn, vermeerderenden tranenvloed en helderheid der oogen. Nu ging het er frisch op aan, en er waren bijna geene gebreken, die men aan het vermogen van den zeilsteen niet onderwierp; zoodanig, dat dit middel de talisman der geleerde Kwakzalveren werd.

Aanmerkingswaardig was dienaangaande het Jaar 1774, wanneer *Anton Mesmer*, door den Sterrekundigen *Hell* te Weenen, op de Magnetische Geneeswijze aandachtig gemaakt, zijne wonderkuren begon te verrichten. Volgens Hem, was de gansche Natuur met een oorspronkelijk magnetisch vermogen begaafd, waaraan de zamenhang van alle ligchamen en de gravitatie der hemelligchamen toegeschreven moesten worden; het was de band, waardoor alle aardsche voorwerpen,

voornamelijk de Mensch, met de oneindige massen, die zich in het onmeetbare hemelruim bewegen, verbonden wierden; waaruit hij dan besloot, dat niet alleen zijne kunstmatige aanrakingen, maar zelfs zijn wil alleen, de plaats van den zeilsteen kon vervullen; en, even als in den Oceaan, ook in het menschelijk ligchaam, eene nuttige eb en vloed kan daarstellen.

Wie van U, geleerde en weetgierige Toehoorders, zijn de beweerde verwonderingswaardige genezingen van dien tweeden Paracelsus onbekend? Wat verlangt gij meer, dan, gedurende den 20sten Januarij tot den 9den Februarij, eene, van haar derde Jaar staarblinde, Dame het gezigt te zien weder geven, en haar de kleuren te doen onderscheiden? Dit ten minsten was zijn voorgeven; dan, naauwelijks dwong men den Wonderarts zijne Herstelde te verlaten, of zij verloor wederom alle eigenschap van onderscheiding.

Mesmer, dus genoodzaakt Oostenrijks hoofdstad te verlaten, begaf zich, in het Jaar 1778, naar Parijs, alwaar hij eindelijk *d'Eslon*, Lijfarts van den *Graaf van Artois*, onder zijne Vrienden en Leerlingen rangschikte, en, hierdoor aangemoedigd, een schrift uitgaf, waarin hij met 27 leerstellingen zijn gebouw trachtte te onderschragen. Roekeloos wilde Hij hier den wederkeerigen invloed der hemelligchamen, aarde en levendige wezens, door middel van eene algemeene vloeistof, en

derzelver wetten bepalen, en daar, waar de bekende wetten en eigenschappen van den Magneet te kort schoten, was hij dadelijk met verborgene, en naar zijne leer geschapene, eigenschappen bij de hand; zoo dat zijne tegenstrevers, met regt, het ironiek antwoord van den grimlagchenden *Moliere* op hem toepasten: *Waarom werkt de Magneet op het menschelijk ligchaam?* Antwoord: *Om dat dezelve eene magnetische kracht bezit.*

Merkwaardig zijn de lotgevallen van dit leerstelsel, merkwaardig de spelingen van het menschelijk verstand, en de algemeene zucht tot het, ten onregt, zoogenaamde verhevene en onuitlegbare, waardoor zich de wijsste Mannen, in de oogen van den bezadigden denker, belagchelijk maken; dus bepaalde men deze vloeistof bij den Mensch van de Aarde naar het Zenith gerigt; de Maag zoude de Aequator, de Ruggegraat de As zijn; het Hoofd, Armen en Beenen hebben alle hunnen Aequator, As en Pool; ja, wat behoeve ik hier meer bijtevoegen, dan dat men een 6de Zintuig, als werking der algemeene harmonie, in de natuur, schiep—en, als middel tot wederopwekking der schijndooden, aanbeval, om vele zware steenen in en op het graf te werpen, waardoor deze algemeene vloeistof, door de zwaartekracht, beter zoude kunnen werken, moetende men alléén een luchtgat voor de ademhaling openlaten.

Met gelukkiger uitkomst, en meerder redeneerkundige zekerheid, begon *Stephanus Greij*, in den Jare 1279, de *electrieke Vloeistof*, op het dierlijk Ligchaam, aantewenden. Zijne ontdekking had langzame voortgangen; zoo dat, niet dan 8 Jaren naderhand, *Du Faije* op het denkbeeld viel, om uit het menschelijk ligchaam vonken te trekken. Verrijkt met de Leidsche fles, stelde *Gordon* belangrijke proeven, op verschillende dieren, in het werk, en zijne waarnemingen, omtrent de toenemende rasheid der pols na de Electriciteit, bragten den voortreffelijken *Deiman*, *Cuthberson*, *Paats van Trootswijk* en *Kraijenhof*, zoo wel voor als tegen, in het harnas. Dus werd het menschelijk ligchaam wederom het onderwerp van beproeving omtrent de electrieke Vloeistof, voornamelijk in zoodanige gevallen van magteloosheid en verlammingen, waarin de bekende hulpmiddelen tot daar toe, zoo vruchteloos, waren beproefd geweest. *Pivati*, een Regtsgeleerde in *Venetiën*, beweerde, dat reukgevende zelfstandigheden, in een geëlectriseerd glas, door hare uitvloeiselen konden werkzaam zijn, het welk Hij bestempelde met de uitdrukking van *Intonacatura*, en waartoe Hij zich voornamelijk bediende van glazen buizen, gevuld met den Peruviaanschen Balsem.

Gelukkig voor het menschdom zoude het geweest zijn, indien deze ontdekking ware bevestigd

geworden! Dan, in den Jare 1751, stelde het Londonsch Genootschap eene reeks van Proeven in het werk, die alle verwachting dienaangaande te leur stelden, het welk ook door den grooten *Nolet*, *Franklin* en anderen, bevestigd werd.

Deze woelingen hadden echter dit nut, dat men op de onmiddelijke aanwending van de electrieke Vloeistof zich meer begon te vestigen, en de Geneeskundige Electriciteit was de leus der Artsen. Aan verlamden, jigtigen, waterzuchtigen, koortsigen, van eenig zintuig beroofden, zenuwachtigen, en meer anderen, beweerde men, door dit middel, hunne gezondheid te hebben wedergegeven. Mannen van verdiensten traden in het strijdperk, waaronder het mij genoeg zal zijn een' *Franklin* en *Haller* genoemd te hebben. Men veranderde de wijze van aanwending, en bragt het zoo ver, dat men, met den maatstaf in de hand, den graad van eene der fijnste vloeistoffen bepaalde.

Het is U misschien bekend, M. T., welken roem dit middel door *Lovet*, *Darvin*, *Paats van Troostwijk*, *Kraijenhof*, *Huffeland*, *Deiman*, *Cavallo*, *van Barneveld* en anderen verkregen heeft.

Welk een straal van genoegen en dankbaarheid schijnt mij op uw gelaat te ontspringen! Mij dunkt, ik zie u reeds het lijdend menschdom geluk wenschen met een tegengif voor zijne

kwalen. Ach of het zoo ware! Doordringt de geheimzalen der redenkavelende en waarheidminnende Artsen, en gij zult hen, met regt, in het aanraden van dit middel, door vele teleurstellingen, besluiteloos vinden.

Hier moet ik gewag maken van eene der gewigtigste ontdekkingen in de dierlijke Natuurleer.

Aloysius Galvani, Hoogleeraar in de Geneeskunde te Bologna, in het jaar 1791, op eenen zekeren tijd, met het bereiden van een Kikvorsch in een vertrek bezig zijnde, terwijl anderen eenige electrieke Proefnemingen in het werk stelden, bemerkte, dat in het oogenblik, waarin hij een zenuw der Kikvorsch met zijn mesje aanraakte, en een ander een vonk uit een verwijderde electrieke Ketting trok, bemerkte, zeg ik, dat het geheele ligchaam van dezelve stuipagtig werd zamengetrokken, en dat zulks alleen dan gebeurde, wanneer Hij het mesje aan den kling hield, en de zenuwen daarmede aanraakte; of wanneer de zenuw met eenen anderen geleider in gemeenschap stond. Door verscheidene diergelijke waarnemingen aandachtig gemaakt, besloot Hij, dat er in het dier eene electrieke Stof moest verscholen zijn, welke hij met de benaming van *dierlijke Electriciteit* bestempelde. Deze proefnemingen, door *Alexander Volta* herhaald, en door ongelijkaardige geleiders vermenigvuldigd,

wekten overal de Natuuronderzoekeren op, en, na ontelbare wijzigingen van dezelven, is tot heden het geding nog niet beslist, of deze verschijnselen aan de te voren genoemde Electrieke, dan wel aan eene eigenaardige vloeistof moeten worden toegeschreven; hoezeer de zaak gansch ten voordeele van het eerste staat beslist te worden.

Gij waart aandachtig, G. T. op de lotgevallen der Electriciteit, gij hebt gehoord, hoe de rustelooze Arts alle ziekten aan haar gebied onderwierp; niet anders is het gelegen met het lot der Galvanische ontdekking. Wonderbare genezingen, van alle kanten aangekondigd, stelden den zelfonderzoeker zoo dikwijls te leur; en, terwijl hij zich verheugt de Natuur in eene van hare geheimzalen betrapt te hebben, wijst hij het grootste gedeelte zijner lijdende Natuurgenooten, tot nader onderzoek, troosteloos van de hand.

Galvani! uwe ontdekking is groot voor den Natuuronderzoeker; doch, bij het ziekenbed, kunt gij U met onzen *Jenner* niet meten.

De tijd, G. T., belet mij dezen rei van verdienstelijke Mannen aantestippen, die, met geneeskundig oordeel en waarnemingsgeest begaafd, en door *Bacoos* en *Leibnitssen* bezield, in verschillende plaatsen van den aardbol, en op verschillende tijden, de bijzondere Epidemiën ontwikkeld, soorten van ziekten gerangschikt, verborgene, door ontleding, ontdekt, en de geneeswijze bepaald hebben.

Met welk eene naauwkeurigheid zijn de doorgaande huiduitslagen niet onderscheiden? Was immer de zoogenaamde *Angina polyposa* of *Croup* als met den vinger nagegaan? zijn de Epidemiën niet door hare kenteekenen onderscheiden? hoe duidelijk is niet die verschrikkelijke furie, *de Pest* namelijk, in deze 18de Eeuw beschreven, en de behandeling bepaald? Waarom niet ook van hare zuster, die vreeslijke *Gele Koorts!!*

Waart gij het niet, diepdenkende *Haller!* die ons op de ladder onzer Natuurgenooten eenigzins deedt teruggaan, om ons naauwkeurig en vertrouwelijk den Cretijnschen halfmensch in de dalen van het Walliserland, Piemont, Salzburg en meer andere plaatsen, bekend te maken? Op zijn voetspoor, door *Bonnet* uitgenoodigd, onderzocht *Malacarne* den schedel dier ongelukkigen, en ontdekte de beletselen ter ontwikkeling van de kleine herssenen.

Het zoude mij niet ongemakkelijk zijn deze lijst met die der Schrijveren, aangaande de *Melaatsheid*, het Italiaansch *Pelagra*, het, in het Jaar 1755 beschreven, *Mal de la rosa* te vermenigvuldigen; dan, na dit alles, hoe veel ontbreekt er niet aan, om ons zegel er op te kunnen drukken? Hoe onbepaald zijn nog de grensscheidingen der heerschende constitutiën? Welk een ledig is er niet nog aantevullen, om den stand des barometers en thermometers met de

Epidemiën naauwkeurig te verbinden? Wie wijst mij het ware pad, waarop ik, met de *Hippocratici* op de Eilanden van den *Archipel* in *Macedoniën* en *Thraciën* wandelende, regt voorwaards, naar *Parijs*, *London* en mijn dierbaar *Vaderland*, veilig mijne schreden kan overbrengen, zonder een' zijdeweg te moeten inslaan; in het kort, de ontdekkingen zijn vele, en met dezelve vergroot zich het nog te bebouwene veld.

Zoo zagen wij dan de voortgangen, en voornaamste ontdekkingen in de uitoefenende Geneeskunst, gedurende de 18de Eeuw, met een zwak penceel gemaald; dan de *Empirische* School schittert nog door een aantal Lichten, die ons den ziekenstaat van deze broze wereld uit het duister hebben voorgehaald, en in de levenloze overblijfselen van het geteisterd ligchaam, de wanorden vol ijver hebben nagegaan. Wie kent niet die voortreffelijke Mannen *Morgagni*, *Valsalva*, *Lieutaud*, *de Haan*, *Albinus*, *Stoll*, *Sandifort*, *Camper*, *Portal* en nog vele anderen? Door die van vroegere Eeuwen voorgegaan, baanden zij zich eenen weg ter ontdekking.— Ach! waarom niet ook ter genezing van zoo vele, te voren onbekende, gebreken! bewijs dat

heer van nog kwijnende, en door eenen zekeren ondergang bedreigde, als reeds ontrukte gevallen der Teringlijderen. Denk niet, dat het aan uwen Arts onbekend is, gij blozend aamhegtige Jongeling, welke deelen in uw altebeknopte, fijndradige, en gevoelige borst aangedaan zijn! Hij kent dezelve; doch met deze ontdekking bezwijkt hij zoo dikwijls, onder het denkbeeld van wederherstel.

Laat ik, G. T., dit genoegelijk uur U verder niet veronaangenamen, door eene oneindige reeks van ziekten, die, het zij als hersenschimmige of wezenlijke voortbrengselen der sijstematische Artsen moeten worden aangemerkt, en bereiden wij ons, om een oogenblik bij het Altaar stil te staan, waarop de wierook zoo gretig voor Esculaap gebrand wordt.

Gij weet het, mijne G. T., er is eene pest onder het menschelijk geslacht, *Variola* of *Kinderpok* geheten, die, zoo men beweert, zedert het Jaar 572, na CHRISTUS geboorte, in alle werelddeelen, zoo velen onzer Natuurgenooten vergiftigd heeft.

Vi namque incubuit labes graviore colonis,
Totaque gens turpi morbo mortique dabatur.

Deficiens animo, et diro correpta veneno,
Debilitata malis, aegre pars membra trahebat.
Ulceribus squallens, pars primae in flore juventae,
Funera respectans, cumulabat funere funus,
Quorum et si quis erat tanta de clade superstes,
Signa luis pulcrum foedabant horrida vultum.
Hinc sensim virus serpsit per inania coeli,
Aëris et tractu corrupto erupit in auras
Dira lues, cunctasque tulit contagia ad oras.

Coopmans *de Variolis.*

Elk Land getuige, en voornamelijk dit verlopen Jaarhonderd, hoe vele offers aan deze furie gebragt zijn! Laat U de koude *IJslander* verhalen, hoe zijn Eiland, in het Jaar 1707, door de slagting van 20000 menschen, ontvolkt is; de *Chineesche Tartaar* melde U de verwoesting, in het Jaar 1723, zoodanig, dat de Keizer zijne Lijfartsen naar *Tartarijen* zond, om de inënting in werking te brengen!—*Tungusen!* wij weten het, dat gij, hoe woest ook, door deze ziekte zoo getroffen zijt, dat gij, voor den lijder eene kleine, afgezonderde hut opslaat, hem eenige levensmiddelen geeft, en ieder van U, een pot met glimmende vuurkoolen dragende, onder een ijsselijk misbaar optrekt!—Verschrikkelijk tafreel! de kleederen van één gestorven Poklijder roeiden de *Hebridische* Eilanden zoodanig uit, dat niet meer dan 26 Kinderen overbleven;— daar een weinig besmet linden bijna de *Kaap de Goede*

Hoop verwoestte. Eenige Jaren geleden, vertoonde zich de ziekte onder de *Esquimosen*, op de kust van *Labrador*, en veroorzaakte zulk eene slagting, dat dezelve alle deze *Indianen*, gedurende den tijd van 3 Jaren, uit hun land verdreef; wanneer zij terug kwamen, en 500 geraamten door deze ziekte vonden.—Waartoe de voorbeelden uit andere werelddeelen?—Verliest *Zweden* niet daardoor $\frac{1}{10}$ gedeelte van zijne Bewoonderen, het oude *Frankrijk*, volgens de berekening van *De la Condamine*, jaarlijks 30000 menschen, en, (volgens latere berekening, stelt men het getal der gestorvenen, in *Frankrijk*, jaarlijks, 900000, waaronder aan de Kinderziekte 64000) *Engeland* $\frac{1}{8}$ gedeelte zijner Ingezetenen? En hoe vele Ouderlijke harten bloeden niet nog in dit Rijk, en bijzonder in deze Stad, waarin omtrent 500 ellendig gestorvene Pokzieken, gedurende het Jaar 1807, aangeteekend zijn, wegens het smertelijk verlies hunner dierbaarste Panden!—Kinderen van éénen VADER, naar zijn beeld geschapen, waarom zoude ik niet, met U, mogen betreuren het tijdelijk verlies van eenen *Schintsel*, gewijden Leeraar, en deugdzamen Echtgenoot, wiens afsterven aan deze ziekte ons de Dagbladen zoo gevoelig mededeelen (*a*).—*Europeanen!* gij al-

(*a*) Het was weinige dagen voor de ziekte van dezen waardigen Leeraar, dat ik, den gevaarlijk ziekliggenden Heelmees-

leen verliest aan deze pest jaarlijks 400000 menschen, en dus in ééne Eeuw 4000000 uwer Bewoonderen!

Vruchteloos was het gebruik der *berookingen*, *Mijrrhe*, *Campher*, *Kwik-* en *Spiesglasmiddelen*, welke twee laatsten met zoo veel Geneeskundig oordeel en beproevingsgeest door den vermaarden *Iman Jacob van den Bosch* onderzocht en aanbevolen zijn; van het *Teerwater*, *Jeneverbessen*, enz., ter voorkoming van deze pest. Niet minder vruchteloos waren de pogingen van *Chanvel*, *Cachet*, *Hilcken*, *Beer*, *Camus*, *Puffendorf*, *Hufeland* en vele anderen, om, door afzondering, de besmetting te weren; welke pogingen allen, door den ervaren *A. Roy*, in zijne bovenaangehaalde Verhandeling, naauwkeurig verzameld zijn. In het kort; de weg van uitroeijing, zelfs *door middel van belette mededeeling der smetstof*, was niet te genaken.

ter *Van Beek*, te Hillegondsberg, bezoekende, door den laatsten verzogt wierd, ten zijnen behoeve, eenige Lijderen aldaar te visiteren. Onder dezen was één Kind, in het Armenhuis, zoo ellendig door de Kinderziekte getroffen, dat ik, niet zonder aandoening, aan den Vader van het Huis, de voordeelen van de Koepokinënting onder het oog bragt, en dezelve belangloos bij de overigen, nog onbesmetten, aanbood, met dat gevolg, dat ik naderhand niet wederom tot eene visite gevraagd ben: het was als of mijn hart mij eenen gewigtigen slag voorspelde, welken ik ook in de Rotterdamsche Courant van den 8sten December l.l. las, wegens het afsterven van gemelden Kerkleeraar.

't Is daarom, naar men zegt, dat dus een Vader bad,
Na dat hij veele van de zijnen had verlooren:
„ O Goden, die 't heelal aan wijze wetten bindt,
„ Indien mijn' godsvrucht en geloften U bekooren,
„ Bevrijdt van deze pest mijn jongst en éénig kind!
„ Ei spaart mijn overschot: dan zal ik offeranden,
„ Doen slachten voor 't altaar, in ruimen overvloed,
„ En U een reukwerk van Arabisch wijrook branden!"
De Bidder viel Apol niet vruchteloos te voet;
De God der artsenij besloot hem dus te raaden:
„ Ziet gij niet dat een' vrucht haar' wrangen aart ontwent,
„ Wanneer een wilde boom vergroent door vreemde bladen,
„ En hij zijn eigen hout verwisselt voor eene ent?
„ Dit, en niets anders, zal de kracht der pest betoomen".
Dus sprak hij, boog zijn hoofd, en schoot een' lichtstraal neêr.
De Vader hoort dit, juicht, van blijdschap opgenomen;
Hij neemt het teeken aan, en smeekt dien God ter eer:
„ O goedertieren God, ik zal uw' raad eerbieden!
„ O tegengif der pest! o heilgift van uw' troon!"
En naauwlijks had Auroor de vaale nacht doen vlieden,
Of Vaders handen doen in de armen van zijn' zoon,
Al bevende opgesneên, wat etterstof vergaad'ren,
Die haar vergift vermengt met jeugdig roosenbloed.
Terstond verspreidde zich het dood'lijk gif door de ad'ren,
Waar 't echter in het eerst geen' kwaade werking doet;
Maar, even, als de Zon, in 't schroeijend Leeuwenteeken,
Een schaad'loos vonkje, dat in 't bosch verborgen lag,
Ziet tot een' vlam vergroot, en 't kreupelhout ontsteeken,
Zoo zag de Vader ook, eerst na den achtsten dag,

Zijn kind, geteekend met zeer weinig roode vlekken,
Die zwollen hier en daar, tot een volkomen zweer,
En 't mogt zich rasch gezond voor 't oog der zon ontdekken.
De Vader stond verbaasd, hij gaf den Goden eer,
En deze Hemelraad kwam volk bij volk ter ooren.

Immanuel Timone! hoezeer uwe kunst van *Inënting* niet onder de ontdekkingen van de 18de Eeuw kan gerekend worden, daar Arcassië, Georgië en China reeds in vroegere tijden die weldaad genoten hebben, heeft Europa echter U zoo veel te danken voor uwe mededeeling, in het Jaar 1713 gedaan, dat wij dit, met stilzwijgen, niet kunnen voorbijgaan, om het offer van dankbaarheid aan uwe asch te brengen. Vreesselijk treedt gij in het strijdperk; gij velt alle uwe mededingers neder.

Doch echter is die pest somtijds zo woedend dol,
Dat, spijt der Goden hulp, de lijder gaat verlooren.

l. c.

Gij, *Edward Jenner!* zijt thans het Voorwerp mijner zwakke loftuitingen! Voor U was deze nadere wenk der Godheid bewaard. De weg van uitroeijing, door *uitdoving van de vatbaarheid voor de ziekte,* was voor U geopend!—

Te mater omnis, te lacrijmabilis,
Accurret uxor, ne caducum
Orba virum, puerosque ploret.
Seu confluentes forte timet notas
Decora virgo, — tu faciem eripis
Periclitantem, protegisque
Delicias juvenum futuras".

Edward Jenner, de jongste Zoon van den eerwaarden *Stephan Jenner*, *Rector* van *Rockhampton*, en van de Dochter van den eerwaarden *Henrij Head*, werd geboren in het Jaar 1749. Het vroege verlies van zijn' Vader werd hem door zijn' oudsten Broeder grootendeels vergoed; zoo dat hij, na eene geëindigde opvoeding, en de beginselen van de Heel- en Artsenijmengkunde bij den Heer *Ludlow* geleerd hebbende, onder het opzigt van den beroemden *John Hunter*, gedurende twee Jaren, geplaatst wierd; een opzigt, het welk in eene duurzame vriendschap, alleen door den dood breekbaar, veranderde.

Edward Jenner, zijne geboortestad, boven alle andere, beminnende, verliet *London*, na zijne geëindigde studiën, en beoefende de Genees- en Heelkunde te *Berklij*, niet zonder roem; zoodanig, dat hij, met bezigheden te veel overkropt, het vermoeijendst gedeelte moest

vaarwel zeggen. Nu vond hij tijd, om zijne geliefkoosde bespiegelingen in de Physiologie en de Natuurlijke Historie den teugel te vieren, hoezeer hij deze studiën, gedurende zijne veelvuldige bezigheden, niet veronachtzaamde. Getuige zijne volkomene ophelderingen in de Natuurlijke Historie van den *Koekkoek*, waarvoor hem het Lidmaatschap van de *Koninglijke Societeit* werd opgedragen. Eene nieuwe en gemakkelijke bereiding van den *Braakwijnsteen* en de kennis van de *Angina Pectoris* maakten *Jenner*, reeds vroeg, als den geleerden en naauwkeurigen Onderzoeker, bij de Geneeskundige wereld, bekend.

Het waren deze geleerde hoedanigheden, opvoeding en plaatsing, waaraan het Menschdom zooveel te danken heeft.

Dat Jaren en Tijdvakken zich, door de Geschiedenissen van Omwentelingen en Bloedvergieten, kenmerken, hun glans verdwijnt voor den lof der Overwinning, behaald door den Mensch, niet over zijnen Natuurgenoot, maar over de wreedste en verderfelijkste pest onder het menschdom. Het was voor het Jaar 1776 bewaard, om, onder den Goddelijken zegen, op de lijst der rampen, één der voornaamste geheel uit te schrappen. Het was in dat Jaar, dat *Jenners* nasporingen eenen aanvang namen; daar Hij, de natuurlijke Inënting zeer toegedaan, vele voor die Kunstbewerking onvatbaar bevonden had, en

waarvan men hem zeide, dat de zoodanigen door het melken der Koeijen van de Koepokken waren besmet geweest. Dit wekte zijnen aandacht; hij ondervraagde zijne Kunstgenooten, met eenen twijfelachtigen uitslag; dan dit bekoelde zijnen ijver geenzins, en diende alleen om de ware voorbehoedende Koepok van de valsche gelijkvormige te onderscheiden, en het behoorlijk tijdstip tot het nemen van die stof naauwkeurig naar te gaan. Niettegenstaande dit alles, was *Jenner* op nadere middelen bedacht, om zijne opgevatte hoop tot eene wezenlijke daadzaak te doen overgaan; en hier ontstond het grootste gedeelte van zijne verdiensten, namelijk het overbrengen van de wezenlijke stof, op eenen behoorlijken tijd genomen, uit het eene menschelijk ligchaam in het andere; waarvan de uitslag te lezen is in zijn eerste Werk, onder den titel van: „ *An Enquiry into the Causes and Effects of the variolae vaccinae*," in het Jaar 1798 in het licht gegeven, en door mij vertaald in het Jaar 1801.

Doorloopt de Geneeskundige Jaarboeken; waar is eene ontdekking te vinden, waarop door alle werelddeelen het zoo beslissend zegel gedrukt wordt?

Gij, mijne Kunstgenooten! aan wien het behoud uwer medemenschen bij uitsluiting is aanbevolen, gij kunt mij getuigen, dat de berig-

ten uit *Bagdad*, *Bassora*, en meer andere plaatsen, der Koepokken triumph in het *Asiatisch* werelddeel verzekerd hebben. Met welk een gevoel verhaalde mij het ons waardig Honorair Medelid, MIJN HEER *de* toenmalige *Landdrost van Maasland*, *De Mist*, wiens waardigen Opvolger, den Wel Edelen Gestrengen Heer *van Gennep*, en ijverigen Kwartier Drost, den Wel Edelen Gestrengen Heer *Caan*, wij het genoegen hebben onder onze Honoraire Medeleden te tellen, de Goddelijke uitwerkselen van deze ontdekking in het Africaansch werelddeel. Aller dringendst werd door den *Deij van Algiers* verzocht, om deze Kunstbewerking in zijne Staten te zien ingevoerd. Vooroordeelen, zelfs Godsdienstige, hebben de Koepokken overwonnen, en, hoe geheiligd de *Koe* ook bij den *Indiaanschen Brachman* moge zijn, voor *Edw. Jenner* is dezelve ten dienste des Menschdoms gebezigd; zoo dat, volgens den *Bombaij Courier*, in de maand van December 1804 alléén, zijn ingeënt:

Braminen	40
Hindoos	748
Christenen	159
Muselmannen	93
Europeanen	8
Persianen	5
te zamen....	1053

Op welk eenen prijs werd dezelve in America niet gesteld, zoo dat men op den geleerden *Benjamin Waterhouse*, die deze inënting het eerst had in uitoeffening gebragt, schreef: —

„ And a new Sun in the new world arose!"

In een' brief, uit *Cambridge* in *America*, van den 6 Augustus, 1801, wordt ons verzekerd, dat de President der Vereenigde Staten, de Heer *Jefferson*, zich bijzonder met deze ontdekking bezig houdt, en dezelve, voornamelijk voor de Zuidelijke gedeelten, als een' onberekenbaren zegen beschouwt. Het is door den President zelven, dat *Virginie*, *Kentuckij*, *Columbia*, *Washington*, en *Philadelphia* aan de Koepokken deelagtig werden. Staatkundigen zullen grimlagchen, zegt Doctor *Seaman* te *Newyork*, wanneer men hun vertelt, dat dit onderwerp van zoo veel gewigt voor hun is, als alle de omwentelingen, die plaats gehad hebben, alle de gevechten, die geleverd zijn, en al het bloed, dat vergoten is!—Mexico en Peru, eindelijk, bijna jaarlijks door die wreede pest van Kinderziekte verwoest, getuigen, dat dezelve hare kwaadaardigheid zoodanig verloren heeft door de Koepokken, dat men thans maar 1 slagtoffer van de 9 aangetasten kan rekenen.—In September 1806, deed Doctor *Jenner* mij de eer,

aan eenen mijner Vrienden te schrijven : — „ *Tell*
„ *Doctor Davids my accounts from every civili-*
„ *sed part of the Globe, speak charmingly of*
„ *the progress of Vaccination.*"—Waarlijk, mijn
Vriend, uw beweerde is met het zegel van uw
Hoog Bestuur bevestigd; blijkens het, door dit
Genootschap vertaald, Rapport, waarin wij
lezen :—

„ Gedurende 8 Jaren, na dat Doctor *Jen-*
„ *ner* zijne ontdekking heeft medegedeeld, is des-
„ zelfs voortgang, niet alleen in alle de deelen
„ van het vereenigd Koningrijk, maar ook over
„ de geheele beschaafde wereld, zeer snel geweest.
„ In de Britsche Eilanden zijn eenige 100,000,
„ en in onze Oostindische bezittingen 800,000,
„ ingeënt."

Doch waartoe uw geduld langer gerekt, met voorbeelden uit andere werelddeelen, daar onze naderbij zijnde Europeaansche Natuur - Land- en Stadgenooten zich verdringen, om voor de Koepokken hunnen verschuldigden wierook te branden? Dus onderwerpt de, met vooroordeelen overladen, *Muselman* zijne kinderen, met den besten uitslag, aan deze bewerking, volgens berigten van Doctor *Hessen*, *Scot* en *Pezzoni*; dus werd de Kroning van den tegenwoordigen *Keizer van Rusland*, onder anderen, gevierd door de inënting van een Kind, waar aan de *Keizerin Weduwe* den naam van *Vaccinoff*

deed geven. Door den ijver van Doctor *Sacco*, berekenen wij thans, in het oude *Italië*, over de 100,000 gelukkige voorbeelden van Koepokinënting te bezitten; en de jongste dagbladen deelen ons de medehulp van *Z. K. H. Eugenius*, Onderkoning van Italië, ook voor de voormalige Venetiaansche Staten mede. De Koningen van Pruissen en Beijeren bevelen omtrent dit gewigtig punt; en, niettegenstaande de politique verwijdering van gevoelens, drukt NAPOLEON *de Groote*, met eene zoo edele, en hem zoo eigene, terzijdestelling van alle partijschap, zijn, zoo veel beslissend, zegel op het besluit van het daartoe gemagtigd Comité: — „ *Que la Vaccine doit etre considerée comme le plus puissant moijen de conserver, d'embellir et d'accroitre la population.*"

Engeland heeft, door zijne gewettigde en bevoegde Genootschappen, op hoog Gezag, zijne uitspraak gedaan, blijkens het door dit Genootschap vertaald Rapport, wat ook kwade trouw en schandelijke nijd er tegen mogen uitbraken.— Kwade trouw, zeg ik! Is het niet veeleer de driestste onbeschaamdheid, van eenen Kunstgenoot te moeten lezen, dat een Kind te *Peckham*, na de Vaccinatie, zijne vorige menschelijke gedaante, met die van het redeloze dier, zoodanig verwisselde, dat hetzelve op handen en voeten kroop, bulkte, even als eene Koe, en

stiet met het hoofd als een Os *(b)*. En bereidt U, om door onzen *Eersten Secretaris*,

(b) Het *Genootschap* reeds meermalen door eenige Waarheidsminnenden gevraagd, wat of men moet oordeelen omtrent een zeker Werkje, onder den titel van: *La Vaccine combattue dans le pays ou elle a pris naissance*, heeft gemeend te moeten berusten, in hun die wederleggende Werken aantebevelen, welke in het Voorberigt van deszelfs Vertaling van het Engelsche Rapport gemeld zijn, als ook, in die verdedigende en alles afdoende bewijzen, welke uit alle oorden, voornamelijk uit deszelfs eigen ondervinding, kunnen worden bijgebragt: om echter het Publiek met alles bekend te maken, wat dienaangaande in vreemde geschriften wordt medegedeeld, levert hetzelve hier de aanmerkingen dienaangaande, te vinden in *L'Esprit des Journaux*, van de maand October, 1807.

„ Indien de algemeene overeenstemming der door de geleerde wereld geachtste Artsen, ten voordeel van de Koepokken; indien de bescherming en aanmoediging voor deze ontdekking, door alle Besturen van Europa, en, voor het grootste gedeelte, door die van Azië, alwaar dezelve bekend is; indien eindelijk de gelukkige uitkomsten, door dezelve reeds voortgebragt, en nog te verwachten, geene beweegredenen genoeg waren, om dezelve algemeen aantenemen, zoude niets meer in staat zijn, om, onder de verstandigen, aanhangeren te verkrijgen, dan eene vertaling van twee Werken, tegen deze nieuwe inënting. Beweren zonder bewijzen, niets betekenende uitroepingen, daadzaken zonder zamenhang, onnaauwkeurige aanwijzingen, of onmogelijk te bewaarheden, valsche gevolgtrekkingen, meest onverstaanbare stijl; alles loopt hier zamen, om eene voorbeeldelooze kwade trouw en de diepste onkunde, niet alleen van de grondlijnige kennisse omtrent deze nieuwe ontdekking, maar ook van die uitkomsten, welke aan verscheidene Besturen zijn medegedeeld,

te vernemen, wat in onzen Dampkring omtrent dezelve is voorgevallen.

door de Genootschappen met het onderzoek naar dezelven belast, te verraden.

„ De *Koepokken*, volgens het opschrift van de Vertalers, *in haar Moederland bestreden*, moeten van alle plaatsen, waar dezelve reeds ingeënt zijn, verbannen worden; dezelve moeten als eene verschrikkelijke plaag, en als de bron van ontvolking; worden aangemerkt Onvoorzien verkozen de Schrijvers een tijdstip, waarop, het Bestuur, in der Koepokken Moederland, het Engelsch Parlement namelijk, op den 29 Julij laatsleden, na het allerernstigst en plegtigst onderzoek, in het Huis der Gemeente, besloot den Ontdekker, Dr. *Jenner*, met een nieuw bewijs van erkentlijkheid, van 20000 ponden sterling, te begunstigen.

„ De Schrijvers van de twee eerste Stukjes, die dat Werk uitmaken, schijnen getrouwe Vertalers te zijn van die boekjes, welke men in Frankrijk, vijf of zes Jaren geleden, heeft uitgegeven. Men herhale zich, dat, op dien tijd, de Heeren *Vaumes*, *Chapon*, *Moulet*, *Goëtz*, *Lemaire* en *Ternante*, het Publiek hebben willen wijsmaken, door de inënting van de Koepokken, ook de ziekten der Koeijen onder het menschelijk geslacht te kunnen verspreiden; dat de Koepok eene wezenlijke, dierlijke kool, eene waare pestkool was; dat deze verschrikkelijke ziekte de ijsselijkste gevolgen, en de onbekendste ziekten met zich sleepe, en dat het belagchelijk was te willen beweren, dat dezelve tegen de Kinderziekte voorbehoedde. Men antwoorde tegen dit alles alléén door stellige ondervinding, en door welgestaafde tegenproeven, en de ijver, waarmede elk hoofd van een huisgezin of stichting de Koepokken heeft aangenomen, bepaalde het gewigt der tegenwerpingen van zoodanigen, welker belang het was, om de *Kinderziekte* door de gewone inënting te doen voortduren. Thans komen dezelfde bewijzen in deze twee vertaalde Engelsche Stukken wederom opdagen;

De Ontdekking, die wij vieren, is de trots der Wetenschappen en de roem van de Geneeskunst; het is eene Overwinning, waarover geen sterveling rouw draagt. — Welk eene verpligting wordt hier den Arts, als werktuig der Godheid, niet opgelegd! Zijn ijver is geene jeugdige opbruising, of kwalijk geplaatste roemzucht, daar zijne onverschilligheid bij de ALMAGT misdadig kan gerekend worden. — En gij, *Edward Jenner!* die het leven en de gedaante van zoo vele millioenen gered hebt, welk eene Kroon zullen U *Vorsten* aanbieden, daar het behoud van eenen enkelen Burger aan den *Romein* eene Kroon waardig was? Gedurende één saisoen weerde *Hippocrates* de pest uit *Athenen*; en men be-

en dezelfde zwarigheden, welke zoo zegepralend in Frankrijk bestreden zijn, worden wederom hernieuwd: men bedient zich van dezelfde uitdrukkingen; men herhaalt dezelfde spreekwijzen; en, na naauwkeurig die doorlezen te hebben, zou men moeten besluiten, dat de Fransche werken, van eenige tegenstrevers tegen de Koepokken, in het Engelsch, en vervolgens wederom in het Fransch vertaald zijn; ten einde het Publiek van de Koepokinënting afkeerig te maken, en de Kinderpokinënting wederom voor den dag te brengen.

„Men is des te meer van dit gevoelen, daar die geene, welker namen in deze Vertaling pronken, bekend zijn, van de gewone inënting een bestaan te maken, en het derde Werk ons deze Kunstbewerking leert.

„Dit is de schandelijke kunstgreep van deze Vertalers, om eene zoo bij uitstek heilzame Geneeswijze als gevaarlijk te doen

wees hem Goddelijke Eerbewijzingen. Laat het met betrekking van ons U genoeg zijn, dat onze geliefde *Koning Louis Napoleon* zijne bescher-

voorkomen, en ons te doen terugkeeren naar eene andere kostbare, onzekere, zomtijds doodelijke en altijd besmetting verspreidende kunstbewerking. Doch hunne lagen zijn bekend; de ware Schrijvers van deze Schotschriften zijn geen Engelsche; het Bestuur heeft aan eenigen van hun zijne meening volmondig doen te kennen geven: dezelve is gegrond op de gelukkige uitkomsten, waarvan het zelve getuige is, op de bijzondere gunstige berigten, welke aan het zelve, door de verscheidene Prefecten, worden medegedeeld, op de toenemende bevolking in alle Departementen, alwaar de Vaccine is in werking gebragt, en op de geheele verdwijning van Pok Epidemiën, in zoodanige plaatsen, alwaar dezelve te voren gewoed hebben. Men durfde zich niet verstouten van die waarheden, welke de Prefecten aan den Minister en door het Centraal Comité in zijn Rapport, zijn medegedeeld, in twijffel te trekken; en men besloot dit ter kwader trouw, en zijdelings, te doen, door voor te geven, dat er twee Engelsche Brochures bestaan tegen de Koepokken, welker grootste nadeel daar in bestaat, dat de inënters door dezelven hun bestaan verliezen. Deze Vertaling heeft men met aanmerkingen vermeerderd, waarin men het klein getal der oude Fransche inënters en tegenstrevers van de Koepokken als de eenigste vereeniging van geleerde Artsen heeft doen voorkomen, in hoop van het Publiek, omtrent deze verzameling van herssenschimmen, door een' statigen tijtel te bedriegen. De Koepokken zijn, niettegenstaande de Opstellers en Vertalers van deze Brochure, nog boven alle gegronde verwijtingen. Niets heeft tot hiertoe kunnen bewijzen, dat derzelver inënting het geringste kwaad heeft voortgebragt, daar in tegendeel alles ons overtuigt, van in dezelve, behoorlijk in het werk gesteld, het zekere behoedmiddel tegen de Kinderpokken gevonden te hebben."

ming verleent, *Magnum Regis nomen obumbrat*, dat zijne Hooge Amptenaren, zoo welwillend het Lidmaatschap van dit Genootschap aannemende, zich tot eene eer rekenen dezen titel te dragen, dat een zoo achtbaar *Bestuur* van de tweede Stad in dit Koningrijk zich als *Maecenaten* niet alleen voorgeven, maar dadelijk en krachtdadig behulpzaam zijn. Zij hebben belangloos gezaaid, en eens mogen wij hopen, dat zij rijkelijk zullen maaijen. Wat kunnen wij meer voor *U* verrigten? *Godsknechten* hebben in hunne Tempels hunne gebeden voor *U*, en dankbaren Hallel aan den ARTS ALLER ARTSEN, doen opgaan. Zie deze achtbare Schaar van verdienstelijke Mannen, *Correspondeerende* en *Honoraire* Leden, bereid, om alles voor uwe ontdekking opteofferen, en erken mijnen waardigen Voorganger, den ervaren achtingwaardigen Grijzaart *Franciscus Henricus Gram*, wiens zedigheid ik kwetsen zoude, wanneer ik alles wilde schetsen, het geen hij met een jeugdig vuur voor dit Genootschap verrigt heeft: uwe ervaring rigtte wijsselijk onze besluiten: alléén door uwe werkzaamheid waart gij ons ongetrouw; en gij verbergde uwe klimmende Jaren. En eindelijk tot U, mijne waardige *Oprigters*, *Bestuurders* en *Werkende* Leden van dit Genootschap, Pronk van *Rottes* Faculteit, duizenden alleen in deze Stad zullen U dankbaar getuigen, wat gij voor hun gedaan hebt!

Alles, alles hebt gij belangloos opgeofferd, en mij in mijne werkzaamheden zoo broederlijk ondersteund: in het kort, gij hebt aan onze spreuk NE PESTIS INTRET VIGILA, zooveel mogelijk, Godsdienstig voldaan, en wij eindigen met het volgend aan *Jenner* :—

Anglia, Newtoni semper cur scripta stupescis?
Errat et illius nomen in ore tuo;
Nunc gaudes, ipsum doctae quod Palladis aulae
Laudibus exornent, suscipiantque simul?
Jam sine Newtonum, surrexit nam tibi Jenner
Quo tua jam vivet gloria perpetuo.
Quid? miri Primus detexit vincula mundi?
Ast Jenner mortis spicula vana facit.

Het welk, door ons geacht Honorair Medelid *B. Fremery*, in het Nederduitsch aldus gevolgd is: —

Hoe stondtge, o Brit, verstomd, bij *Newtons* planontwikkling,
En galmde sints zijn' naem uit uw' ontklemden mond!
Gevoelde uw gansche ziel de zoetste vreugdeprikkling,
Omdat hij heilige eere in *Pallas* hoven vond?
Laet nu dien grooten Man op zijne lauren rusten;
'Er rijst voor u een Zon, die alle starren dooft:
Reeds werptze een glinstrend licht om 's aerdbols verste kusten,
't Is *Jenner*, die uw' roem de onsterflijkheid belooft.
Hoe? *Newton* vond den band van 't heir der hemellichten;
Maer *Jenner* weert des doods met gif bestreken schichten.

Ik heb gezegd.

UITTREKSEL

UIT HET

RAPPORT,

GEDAAN DOOR DEN

Eersten Secretaris en Mede-Directeur

Doctor

J. F. VAN DER HOÛVEN VAN ANCKEREN.

Na dat de Spreker, met een enkel woord, den oorsprong der Koepokken in het algemeen in het geheugen der Toehoorderen had herhaald, na de verwoestingen door de Kinderziekte treffend te hebben voorgesteld, ging Hij over tot de opkomst en voortgangen van de Kunstbewerking in ons Vaderland, en wel voornamelijk in deze Stad, zedert het Jaar 1798, te ontwikkelen; waaruit weldra bleek, welk deel *Rottes* Geneeskundige Faculteit in het algemeen, welke toen nog bij den tegenwoordigen Bestierder, den verdienstelijken Vertaler van *Dr. Colons Ophelderingen wegens de Koepokken*, *Dr. Martinus Pruys*, en bij de ijverige Heelmeesters *Gram*, *Duvigneau* en *Van Hattem*, met een' *Vink*, *Van Noorden*, *Ten Haaff* en *Opdorp* pronkde,

welk deel, zeg ik, dezelve, na de terugkomst van Dr. *Davids* uit Parijs, ter onderzoek en voortplanting van deze heilzame Kunstbewerking, genomen had; zoo dat deze Stad in het Jaar 1800 reeds een Institut ter belanglooze Inënting van de Minvermogenden had daargesteld; zijnde dit het derde na de ontdekking, als het *Jennerian Society* te London, en het *Comité de la Vaccine* te *Parys*. De Spreker maakte hier, in het voorbijgaan, ook van die Mannen gewag, welke in andere Steden, met voorbeeldeloozen ijver, deze ontdekking hadden bevorderd, als, onder anderen, de Hoogleeraren *Oosterdijk*, *Brugmans*, *Van Geuns*, *Thomassen a Thuessinck*, *Van Manen*, *Driessen*, benevens vele Genees- en Heelkundigen, als de Heeren *Ontijd*, *Dibbits*, *Stipriaan Luïscius*, *Macquelyn*, *De Lemon*, *De Ruuk*, *Van Rees*, en voornamelijk *C. J. Van Den Bosch*, te Haarlem, als zijnde de tweede Oprigter van een Inëntings Genootschap binnen dit Rijk, met aanwijzing van de overige ijverige Voorstanders naar het voorberigt tot de Vertaling van *Jenners onderzoek*, door den Voorzitter in het licht gegeven. Het duurde niet lang, of het *Genootschap* had aan het *Hooge Bestuur*, op deszelfs verzoek, ingeleverd den gelukkigen uitslag van 353 gevaccineerden, waarvan het grootste gedeelte met Kinderpokstof overingeënt, en, op verschillende wijzen, aan de besmetting blootgesteld,

de volmaaktste onvatbaarheid voor de ziekte middagklaar vertoonde.

Verder bleek het, uit de Sterflijsten, dat er, na de Inënting met de Koepokstof, van de Jaren 1801 tot 1805 ingesloten, de helft minder gestorven zijn dan in de voorgaande 15 Jaren.

Eigene waarnemingen hebben het Genootschap overtuigd, dat de Inënting veilig op alle leeftijden, in alle constitutiën, ja, onder het tandenkrijgen, zelfs met voordeel, kan worden in het werk gesteld; hoezeer het, in overeenstemming van den grooten, en met hetzelve dienaangaande Corresponderenden *Jenner*, eenige afwijkingen in den geregelden loop en het beveiligingsvermogen, in *Herpetische* gestellen, meent te hebben waargenomen.

Ervaring heeft vervolgens meer en meer bevestigd, niet alleen het beveiligend vermogen tegen de Kinderziekte, door de Gevaccineerden bij herhaling met Kinderpokstof overinteënten, dezelven aan eenen besmetten dampkring blootstellen, hen met besmetten te doen slapen, eten enz.; maar zelfs de wonderlijke eigenschap, van de reeds gevatte kwaadaardige natuurlijke besmetting in eene goedaardige te doen overgaan.

Het Genootschap heeft het *niet besmettende* der Koepokken volkomen ondervonden.

In geene gevallen, waarin onschadelijke uitbotting zich bij de Inënting voegde, was men

in staat de ziekte voortteplanten, het zij door Inënting uit dezelve, of op eenige andere wijs.

Door het voorzien met Koepokstof, bijna aan alle gedeelten van dit Rijk, is het Genootschap met zeer vele Rapporten van deszelfs Corresponderende Medeleden vereerd, welke allen het voorbehoedend en onschadelijk vermogen der Vaccine bevestigen; gunstige mededeelingen van eenige onzer geachte *Honoraire* Medeleden hebben ook het hare toegebragt; blijkens, onder anderen, de volgende, kort voor de algemeene Vergadering, ontvangene Missive: —

„ Den 12den October 1806, zijn door den „ Heer *Dalen* Med. Dr. twee mijner Zonen, „ met de natuurlijke pokken, ingeënt, na dat „ alvorens de een in Junij 1803, en de ander „ in Meij 1804, met de Koepokken, met effect, „ door gemelden Doctor, waren ingeënt.

„ Deze proef heeft in allen opzichte voldaan. „ Tot den zesden dag, na de Inënting met de „ natuurlijke pokken, heeft dezelve gewerkt, alle „ tekenen van voortgang gevende; zoo dat het „ oudste Kind, dat in Junij 1803, dus 3 Ja- „ ren en 4 Maanden te voren, met de Koe- „ pokken was ingeënt, pijn onder de oksels had; „ dan na den zesden dag is alles geheel verdwee- „ nen. — Om de proef in alle opzichten te ne- „ men, heb ik, gedurende de inënting met

„ de natuurlijke pokken, de Kinderen vleesch
„ doen eten, en het oudste Kind, toen er
„ alle schijn van doorgang der natuurlijke pok-
„ ken was, eene kom met warm sterke vleesch-
„ soep laten gebruiken, om de inënting met de
„ natuurlijke stof voort te zetten, indien de-
„ zelve nog niet genoeg werkzaam was.

"C. Lloyd, Jun."

Niettegenstaande de uitgeloofde Premie, en andere navorschingen, heeft het Genootschap de oorspronkelijke Koepok, bij het dier, tot hier toe, niet kunnen waarnemen, noch, door inënting van de Kinderpokstof aan de Koe, de Vaccine kunnen voortbrengen; hoezeer men van voornemen is, dienaangaande meerdere proefnemingen en nader onderzoek in het werk te stellen, en er door anderen eenige bijdragen gedaan zijn.

Met de grootste zorgvuldigheid heeft het Genootschap alle gevallen onderzogt, welke tegen de ontdekking zouden hebben kunnen pleiten, waar onder, bijna alle, of uit tegeningenomenheid, of uit voorbeeldelooze onbeschaamdheid, geput waren; zoodanig, dat men Gods Leeraren, onder het verrigten van hunnen dienst, heeft willen vergaauwen, om gebeden, voor een', te voren gevaccineerden, en nu aan de natuurlijke besmetting zieltogenden Lijder, te doen

opgaan; behalve eene menigte andere, door het onderzoek gelogenstrafte, gevallen.

Vervolgens heeft het Genootschap zich die Vragen ter beantwoording voorgesteld, welke den grondslag van het Koninglijk Rapport uitmaken; zij zijn:

Hoe vele Personen heeft het Genootschap ingeënt?

Hebben eenige dier Lijderen de Kinderziekte gehad na de Koepokken?

Heeft men eenige kwaadaardige uitwerkselen als gevolgen der Koepokken waargenomen?

En, eindelijk, is de inënting met de Koepokken toe- of afnemend?

Waarop hetzelve volmondig antwoordt:

1e. Behalve het aanzienlijk getal, door alle Genees- en Heelkundigen binnen deze Stad ingeënt, is deze Kunstbewerking door het Genootschap, blijkens het Register, van den 27 Meij 1805, tot den 7 December van het laatst verlopen Jaar, aan 953 personen gratis verrigt.

2e. De Leden, uitmakende het Genootschap, verklaren, als Mannen van eer, zedert het begin van de Koepok-inënting tot heden, niet meer dan drie twijfelagtige gevallen van wederbesmetting te hebben waargenomen; hoezeer men dan nog redenen had, omtrent twee derzelven, den behoorlijken afloop der inënting te betwijfelen.

Een geval, door hun waardig en ijverig Honorair Medelid, den Heer *Groeninx van Ridderkerk*, ter onderzoek medegedeeld, bleek naderhand van eenen onschuldigen aard geweest te zijn.

3e Buiten de zoo even gemelde gevallen, verklaart het Genootschap geen te hebben waargenomen, waarin, na de Koepokinënting, de Kinderpokken, het zij door den gewonen weg van besmetting, het zij door overinënting, gevolgd zijn. Integendeel heeft de Koepok haar voorbehoedend vermogen ten vollen aangeduid, in eene Epidemie van Kinderpokken, welke in het verlopen Jaar 500 slagtoffers gekost heeft, doch, waarin de besmetting uit het aanzienlijkst gedeelte dezer Stad krachtdadig geweerd was; kunnende hier, met regt, bevestigd worden het aan Z.M. den Koning gerapporteerde, door Z. Exc. den Minister van Binnenlandsche Zaken: „ *Epidemische Ziekten hebben zich in eenige gedeelten van het Rijk geopenbaard; doch nergens hebben dezelve die gevolgen gehad, welke men daarvan, na eenen zoo ongewoon heeten en drogen Zomer, had gevreesd; doch, waarvan wij door de Goddelijke goedheid zijn bevrijd gebleven.*"

4e Als gevolgen van de Koepok-inënting betuigt het Genootschap geene kwade uitwerkselen, hoe ook genaamd, te hebben waargenomen.

Eindelijk moet het Genootschap omtrent den toe- of afnemenden staat der Koepokken rapporteren, dat dezelve, ondanks de eigenzinnigste vooroordeelen, toeneemt, hoezeer niet aanhoudend, maar meest in die oogenblikken, en na die harde waarschuwingen, die bij het verschijnen der Kinderziekte plaats hebben.

BIJ DE EERSTE

ALGEMEENE VERGADERING

VAN HET

GENOOTSCHAP,

TER BEVORDERING DER

KOEPOK-INËNTING

TE ROTTERDAM,

DEN 9den VAN WINTERMAAND

DES JAARS

1807.

Ed'le rei van menschenvrinden!
Die den invloed Gods genoot
Om den roofmuil toe te binden
Aan 't scherminkel van den dood,
Gij! voor baatzucht ontoeganklijk,
Kinder-spaarders! wien 't aanvanklijk,
Spijt der driestheid, is gelukt,
Dat de sluier der verblinding
Voor het heil van JENNERS vinding
Aan 't vooroordeel wordt ontrukt.

Gunt mijn kunstelooze ving'ren,
Dat ik 't kruid van Aesculaap,
Om 'er kransen van te sling'ren,
Uit Galenus hoven raap':
Sleutel-smeders voor de graven,
Waar het wichtje werdt begraven,
Dat de Pok-pest had gedood,
Maar, wier onverzaadb're monden,
Zints de Koe-pok is gevonden,
Uwe kunstbewerking sloot.

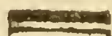
Zie die Moeder vrolijk dart'len
Met de vrucht van 't huuwlijksbed,
Zie 't lief kindje lagchend spart'len,
Door geen doodlijk gif besmet.
'k Zag den dood reeds vratig loeren,
Om 't aan borst en hart te ontvoeren,
Daar 't nog levend rotten zou:
Jenner kwam; de dood moest wijken,
En 't lief roosje staat te prijken
Aan de dankb're borst dier Vrouw.

'k Zag een Vader; van zijn dagen
Hing 't geluk van velen af;
'k Zag hem door den dood belagen,
Veeg voor 't alvernielend graf;
JENNER kwam; de dood verschrikte,
En de pijl, die zeker mikte,
Knakte, van de pees gebonst,
En 't gezin, voor God gebogen,
Dankte, met bekretene oogen,
't Albestuur voor JENNERS konst.

Ginds zie 'k op de lelie-kaken
Van een schoone maagdenstoet
't Roosje der gezondheid blaken,
Dat den Jongling gloeijen doet; —
't Had éénoogig, en door naden
Met afzigtelijke draden
Jammerlijk misvormd geweest,
Dat gelaat, waar, opgetogen
Ed'len! door uw kunstvermogen,
Elk nu Venus naam op leest.

Ach! waarom zou 't u gelukken,
  Onverstand en Dweeperij!
Ooit den invloed te onderdrukken
  Van een Kunst, zoo vol waardij.
Scheur van 't oog dat dom omwindsel:
Ach! mijn Broeder! brave SCHINTSEL!
  Uwe wijsheid koos en zou,
Maar, het uitstel deed U sneven;
Uw gemeente derft uw leven
  En uw weduw stikt in rouw.

Ach! konde ik een stem verheffen,
  Die in aller zielen klonk!
Stem, die harten zoo kon treffen
  Dat zij op den bodem zonk!
'k Zou u Ouderen! bezweren
Om den dood van 't Kroost te keeren,
  Dat gij God verreek'nen moet,
En dat Domheid door haar smalen,
Of de Traagheid door haar dralen
  Zoo misdadig sneuvlen doet.

Edelen! 'k zie, met verrukking,
Welk een aantal rond u leeft,
Die uw kunst, door hare ontrukking,
Op den dood gewoekerd heeft.
'k Zie de huisgezinnen bloeijen
En de dankbre tranen vloeijen,
Uwe menschenmin ten loon.
Onder Eng'len - handenklappen
Drukt de God der wetenschappen
Op uw schedel zelv' de kroon.

Ed'le rei van menschenvrinden!
Die den zegen reeds genoot
Om den roofmuil toe te binden
Aan 't scherminkel van den dood:
Legt, door uwe kunst, de gronden,
Waarop 't middel wordt gevonden,
Dat de Pok-pest heel vernielt,
'k Zie vooruit, in later dagen,
't Nakroost van uw roem gewagen,
Op uw lijk-asch neergeknield.

J. SCHARP.

IMMORTALI JENNERO.

Atra diu multâ vastabat cæde juventam,
Denudans reliquam frontis honore, lues.
Nulli vitari rapidas Natura sagittas,
Evertique suum, sancta, gemebat opus.
Nascatur JENNERUS, ait, mea jura manebunt:
Te, JENNERE, pium magnanimumque creat.
Sedulus exquiris tanti medicamina damni;
Quo serves gentes, datque juvenca suum.
Non pueros nunc falce secat mors sæva tenellos,
Ut flores crebro grandinis imbre cadunt.
Grata caput mater venerandum floribus ornet,
Et pia dona tibi salva puella ferat,
Servatusque puer solennes cantet honores,
Dum fovet in tacito gaudia corde pater.
Ætas te tua, te nostri celebrentque nepotes
Ars medici famâ sitque superba tuâ.

At nos cum primi obtulimus tua dona Batavis,
Largâ et pauperibus tam pretiosa manu;
Si Patriæ vixisse datum fuit, accipe grates;
Hoc, JENNERE, tuum: gloria nostra tua est.

J. L. KESTELOOT,
Med. Doctor.

JENNERUS.

Scipiades alius, Martis duo fulmina, cantet,
Et fractas Byrsae secla minantis opes,
Aemiliumve fero domitantem Persea bello,
Hectoreive alta Caesaris arma tuba;
Quid mihi vobiscum est, heroes? sanguine manant,
Quae cingunt vestras, laurea serta, comas.
Carmina si nobis fluerent de divite vena,
Nil, nisi JENNERI nomen, in ore foret.
Lernaea hic domuit monstrum crudelius hydra,
Tartareo exuvias eripuitque Jovi.
Dulcia gestantes ulnis hinc pignora matres,
Et proli arridens cum genetrice pater
JENNERUM celebrant, JENNERO altaria ponunt,
JENNERUM magni numinis instar habent,
Succrescens proles, & postera turba per aevum
Hunc merito patrem dixerit esse suum,
Plurima servatam tribuens & femina formam
Idaliis spargat tempora docta rosis.
Anglia, nequicquam tali tu cive superbis,
Vindicat hunc orbis, qua patet usque, sibi.

H. COLLOT D'ESCURY.

S T A A T

D E S

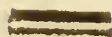
GENOOTSCHAPS.

MÆCENATEN.

Mr Isaac van Teylingen, *Burgemeester.*

Mr Joost van Vollenhoven,
Mr Marinus Hoog,
Mr Antony van der Heim,
Carolus Jacobus Blankenheim,
Staatsraad en Ridder der Koninklijke Order van Holland.
} *Wethouderen.*

BESTURENDE LEDEN.

L. Davids, *M. D. President.*

M. Pruys, *M. D. Vice-President.*

J. F. van der Hoûven van Anckeren, *M. D. Eerste Secretaris.*

G. Vierhout, *Chir. Tweede Secretaris.*

D. Van Nymegen, *M. D. Bibliothecaris.*

P. J. Vlodorp, *Chir. Thesaurier.*

H. van den Bosch, *M. D.*

C. Van Hattem, *Chir.*

WERKENDE LEDEN.

F. H. Gram, *Chir. afgetredene President.*

J. F. Duvigneau, *M. D. et Chir.*

W. Donkersloot, *Chir.*

L. G. Trompert, *M. D. et Chir.*

C. G. Reinhout, *Pharm.*

J. Anemaet, *M. D.*

J. L. Kesteloot, *M. D.*

A. van Onselen, *Chir.*

J. Gysberti Hodenpyl, *M. D.*

D. Nolen, *Chir.*

M. van der Willigen, *M. D.*

A. L. Sander, *M. D.*

J. C. Luchtmans, *M. D.*

CORRESPONDERENDE LEDEN.

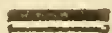
EDWARD JENNER.

Allardi (C.), *M. D. Botan. et Chem. Prof.* te Franeker.
Baarts (J. C.), *M. D.* te Vlissingen.
Bentink (J.), *Chirurgyn, Operateur en Vroedmeester* te Vlaardingen.
Bleuland (J.), *Ridder van de Koninklijke Order van Holland, M. D. et Prof. Anat.* &c. te Utrecht.
Block (... Hondorff), *M. D.* te Schoonhoven.
Bosch (C. J. van den), *M. D.* te Haarlem.
Brouwer (P. K.), *Apothekar* te Leeuwaarden.
Brugmans (S. J.), *Ridder van de Koninklijke Order van Holland, A. L. M. M. Doct. et Prof.* te Leijden.
Bruinsma (H.), *Heel- en Vroedmeester* te Leeuwaarden.
Capadoce (E. A.), *M. D.* te Amsterdam.
Cappel (G. A.), *Heel- en Vroedmeester* in den Haag.
Coulon (J. Vitringa), *M. D.* te Leeuwaarden.
Doornik (J. E.), *M. D.* te Amsterdam.
Driessen (P.), *M. D. Chem. Mat. Med. Botan. et Hist. Natur. Prof.* te Groningen.
Droeze (F. Haver), *Lector in de Ontleedkunde en Heelmeester* te Dordrecht.

Droeze (J. J.), *Heelmeester* te Leijden.
Ens (S. P.), *M. D.* te Leeuwaarden.
Ermerins (J. P.) *M. D.* te Middelburg.
Fisse (La), *Ridder van de Koninklijke Order van Holland en Geneesheer des Konings.*
Flament (C.), *Secretaris en Bibliothecaris Generaal van Z. M. den Koning van Holland.*
Fockema (S.), *M. D.* te Leeuwaarden.
Fremery (N. C. de), *A.. L. M. Phil. et Med. Doctor Chem. et Pharm. Prof.* te Utrecht.
Ghert (H. Mirandolle van), *M. D.* in den Haag.
Giraud (..), *Ridder van de Koninklijke Order van Holland, Heelmeester des Konings.*
Grootenboer, (A. D. T.), *Heelmeester* te Pijnaken.
Hartog (F. H.), *M. D* te Amsterdam.
Hellman (A. C.). *M. D.* te Vlaardingen.
Hoffman (J. de Vries), *M. D. Anat. Obstetr. en Botan. Lector,* te Campen.
Hofstede (Mr. P.), *Landdrost van Drenthe.*
Hoorn (P. G. van), *M. D* te Leyden.
Kanter (S. de), *M. D. en Curator der Hooge School* te Harderwijk.
Keuchenius (P. W.), *M. D.* te Schoonhoven.
Knoche (H.), *M. D.* te Delft.
Kuipers (H.), *M. D.* te Leijden.
Kuipers (C.), *Apothekar* te Leeuwaarden.
Leemans (W.), *M. D.* te Heusden.
Lemon (H. D. H. de), *M. D.* te Amsterdam.
Lingkeek (A.), *Heelmeester* te Rhoon.
Luchtmans (G.), *M D.* te Wageningen.
Luisçius A. van Stipriaan), *M.D. et Chem. Lector* te Delft.

Luiten (F.), *Heelmeester* aan den Hitsert.
Macquelyn (M. J.), *M. D.* te Delft.
Manen (P. J. van), *M. D. Anatom. et Art. Obstetr. Prof.* te Harderwijk.
Marre (J. C.), *Heel- en Vroedmeester* te Middelburg.
Meer (D. H. van der), *Heelmeester* te Bergum in Vriesland
Mensert (W.), *Heel- en Vroedmeester* in den Haag.
Mulder (J.), *A. L. M. Phil et Med. Doctor, Anat. Chir. et Art. Obstetr. Prof.* te Franeker.
Noemer (J. van), *Med. Doct. en Vroedmeester* te Cooltjesplaat in Zuid-beveland.
Nolen (W.), *Heelmeester* te Ridderkerk.
Nolet Johz. (J.), *M. D.* te Schiedam.
Onselen (H. van), *Heelmeester* te Charlois.
Onselen (L. C. van), *Heel- en Vroedmeester* te Overschie.
Ontyd (C. G.), *M. D.* in den Haag.
Oosterdyk (N. G.), *M. D. Med. Pract. Prof.* te Leyden.
Oosterman Craanen (H.), *M. D.* te Naarden.
Prinsteren (P. J. Groen van), *M. D. Ridder van de Koninklijke Order van Holland, Commissaris van Geneeskundig Onderzoek en Toeverzicht* in den Haag.
Ramaer (G. A.) *M. D.* te Zwolle.
Reinwardt (C. G. C.) *A. L. M. Ph. Doct. Botan. Chem. et Hist. Nat. Prof.* te Harderwijk.
Riemer (P. de), *M. D. Anat. et Art. Obstetr. Lector* in den Haag.
Roggen (J. M. van), *M. D.* te Nijmegen.
Rovers (N.), *M. D.* te Dordrecht.
Ruuk (O. de), *M. D.* te Arnhem.
Salomon (G.), *M. D. et Art. Obstetr. Lector* te Leijden.
Sandberg (G. J.), *M. D.* te Arnhem.

Schouten (L.), *Heelmeester* te Cappelle op den Yssel.
Simon (M.), *M. D.* te Leeuwaarden.
Stein (L.), *M. D.* in den Haag.
Stroinck (J. A.), *M. D. en Vroedmeester* te Almelo.
Tellingen (O. H.), *M. D.* te Groningen.
Thomassen a Theussinck (E. I.), *Ridder van de Koninklijke Order van Holland, A. L. M. Phil. et Med. Doctor, et Med. Pract. Prof.* te Groningen.
Tricht (C. van) *Heelmeester* te Dordrecht.
Velt (J.), *Heelmeester* in den Haag.
Vorstman (J. G.) *Heelmeester* te Delft.
Was (J.), *Chirurgijn* te St. Maartensdijk.
Waterschoot (J.), *M. D.* te Schiedam.
Wellenberg (J.), *Heel- en Vroedmeester* in den Haag.
Wy (J. van), *Lector in de Verloskunde en Heelmeester* te Arnhem.
Wind (B. Dobbelaar de), *M. D. et Anat. Lector* te Middelburg.
Wilde (P. de), *M. D.* te Haarlem.
Wuyster (P.), *Med. Doct.* te 's Bosch.
Zeeuw (C. de), *Heel- en Vroedmeester* te Driewegen in Zuid-Beveland.

HONORAIRE LEDEN.

Arrenberg (R.), te Rotterdam.
Arrenberg (B.), te Rotterdam.
Baelde (M.), te Rotterdam.
Beelaars (Mr A. W.), *Hoofdofficier* der Stad Rotterdam.
Beyerman (C.), *Oud Bailluw van Schieland,* te Rotterdam.

Berg (G. J. van den), te Rotterdam.
Bichon (H.), *Oud Schepen* te Rotterdam.
Bisdom (Mr D. R. Wyckerheld), *Burgemeester* der Stad Leyden.
Bosch (G. J. van den), *Agent van Z. M. den Koning van Denemarken* te Rotterdam.
Braber (A.), te Rotterdam.
Brakel (P. Hoyer van), te Rotterdam.
Breslaw (L. H. van), *Opper Rabijn* te Rotterdam.
Brissaut Mirbel (..), *Ridder van de Koninklijke Order en Secretaris van Z. M. den Koning van Holland.*
Brown (T. T.), te Rotterdam.
Buis (A.), *Oud Schepen* te Rotterdam.
Caan (Mr H. J.), *Kwartierdrost* te Rotterdam.
Certon (H. A.), *Predt. bij de Walsche Gemeente* te Rotterdam.
Chabot (D.), *Oud Raad* te Rotterdam.
Charante (N. H. van), te Rotterdam.
Cyfveer (Mr J. H.), *Practiserend Advocaat* te Rotterdam.
Coenen (Mr J. C.), *Schepen* te Rotterdam.
Collot d'Escury (Jr M.), *Oud Burgemeester en Raad* te Rotterdam.
Collot d'Escury (Mr H.), *Oud Secretaris van de Weeskamer* te Rotterdam.
Craufurd (G.), te Rotterdam.
Criellaard (J. E.) te Rotterdam.
Cuviller Fleury (L.), *Ridder van de Koninklijke Order, Staatsraad van Z. M. den Koning van Holland en Eerste Secretaris van het Koninklijk Huis.*
Damme (Mr J. H. van), *Substit. Fiscaal der Convoyen en Licenten* te Rotterdam.

Deynoot (Mr W. T. Gevers). *Vroedschap* te Rotterdam.
Despres (.), *Ridder van de Koninklijke Order, Staatsraad en Secretaris van Z. M. den Koning van Holland.*
Dixon (J.), te Rotterdam.
Does (Mr A. van der), *Oud Schepen* te Rotterdam.
Dreux (W. H), *Ontvanger Generaal* te Rotterdam.
Ellinckhuizen (P.), *Vroedschap* te Rotterdam.
Ellinckhuizen (P. L. T.), *Schepen van Schieland* te Rotterdam.
Ende (P. J. van den), te Rotterdam.
Ewyk Lz. (J. L. van), te Rotterdam.
Ferrier (A.), te Rotterdam.
Fremery (B.), te Rotterdam.
Fremery Kalff (E. B.), te Rotterdam.
Frets (Th.), *Predt bij de Remonstrantsche Gemeente,* te Rotterdam.
Frets (F.), *Practiserend Advocaat* te Rotterdam.
Galdi (. .), *Ridder van de IJzere Kroon, en Ambassadeur van Z. M. den Koning van Italie, bij Z. M. den Koning van Holland.*
Geerling (W.), *Vroedschap* te Rotterdam.
Gennip (Mr A. van), *Ridder van de Koninklijke Order van Holland, Staatsraad van Z. M. en Landdrost van Maasland.*
Geuns (M. van), *Ridder van de Koninklijke Order van Holland, M.D. Med.Pract. et Botan. Prof.* te Utrecht.
Gevers (Mr A.), *Lid van het Wetgevend Ligchaam,* te Rotterdam.
Gevers (C. P), te Rotterdam.
Goede (W.), *Predt bij de Remonstrantsche Gemeente* te Rotterdam.

Gohier (C.), *Lid van het Eerlegioen en Consul des Fransche Keizerrijks* te Amsterdam.

Groeninx van Zoelen van Ridderkerk (Mr O. P.), *Officier van de Jagt van Z. M. den Koning van Holland*, te Rotterdam.

Gysberti Hodenpyl (A.), *M. D.* te Schiedam.

Gysberti Hodenpyl (H. P.), *M. D.* te Schiedam.

Hees (Mr H. H. van), *Baljuw van Schieland* te Rotterdam.

Heel (B. van), te Rotterdam.

Heim (Z.E. Mr P. van der), *Commandeur van de Koninklijke Order, en Minister van de Marine, Koophandel en Kolonien van Z. M. den Koning van Holland.*

Herrewyn (J. H.), *Vroedschap* te Rotterdam.

Heusde (Mr C. van), *Vroedschap* te Rotterdam.

Hoeting (J.), te Rotterdam.

Hoffman (Mr J. F.), *Vroedschap* te Rotterdam.

Hoogstraten (Mr S. van), *Oud Lid van het Staatsbewind*, te Rotterdam.

Hoog (Th.), *Predt bij de Nederduitsche Hervormde Gemeente* te Rotterdam.

Houthoff (Mr G. van der Looy), *Secretaris van het Geregt* te Rotterdam.

Houten (W. van), te Rotterdam.

Hoûven (J. van den), *Apothekar* te Rotterdam.

Jong (G. de), *R. C. Pastoor* te Rotterdam.

Jongeneel (J.), *Vroedschap* te Rotterdam.

Jongh (E. A. de) *Schepen* te Rotterdam.

Jongh van Ellemeet (. .), *Drossaard* te St. Maartensdijk.

Jorissen (M.), *Predikant bij de Nederduitsche Hervormde Gemeente* in den Haag.

Young (Patrick), te Rotterdam.

Kasteele (R. P. van de), *Pred^t bij de Nederduitsche Hervormde Gemeente* in den Haag.

Kolff (E.), te Rotterdam.

Koning (D. van Gyzen), te Rotterdam.

Kraay (N.), *Schepen van Schieland*, te Rotterdam.

Kuiter (B.), *R. C. Pastoor* te Rotterdam.

Kun (A. P. van der), *Consul van Z. M. de Koning van Spanje*, *Vroedschap* te Rotterdam.

Kun (P. M. van der), te Rotterdam.

Lang (S. P.), *M. D* te Rotterdam.

Lentfrinck (J. H.), *Koninklijke Notaris*, te Rotterdam.

Levyssohn (H.), te Rotterdam.

Lloyd (C.), te Rotterdam.

Lloyd J^r (C.), te Rotterdam.

Lokhorst (B. van), te Rotterdam.

Macintosh (A.), *Pred^t bij de Schotsche Gemeente* te Amsterdam.

Macpheil (W.), *Pred^t bij de Schotsche Gemeente* te Rotterdam.

Martinot (J. B.), te Rotterdam.

Masch (N. van der), *Vroedschap* te Rotterdam.

Maupertuis (S.), *Consul van het Franschsche Keizerrijk* te Rotterdam.

Meerman (Z. E. Mr J.), *Commandeur van de Koninklijke Order van Holland, Kamerheer en Staatsraad van Z. M. en Directeur Generaal der Kunsten en Wetenschappen.*

Mees (Adr.), te Rotterdam.

Meijer (J. L.), *R. C. Pastoor* te Rotterdam.

Meybaum (Mr F. G.), *Oud Schepen* te Rotterdam.

Mensing (M.), te Rotterdam.

Messchaert (N.), *Predt bij de Doopsgezinde Gemeente* te Rotterdam.

Minderop (H.), *Vroedschap* te Rotterdam.

Mist (*de Ridder* Mr J. A. de), *Oud Landdrost van Maasland en Staatsraad van Z. M. den Koning van Holland.*

Moens (S. Bernelot), te Rotterdam.

Mollerus (Z. E. Mr J. H.), *Commandeur van de Koninklijke Order, Minister tot de Binnenlandsche Zaken van Z. M. den Koning van Holland.*

Monchy (M. M. de), *Oud Raad* te Rotterdam.

Mounier (P.), *Predt bij de Walsche Gemeente* te Rotterdam.

Murray (J.), te Rotterdam.

Nellman (G. N.), te Rotterdam.

Nyeveit (J. A. van Zuylen van, *Secretaris van het Zeegeregt* te Rotterdam.

Nodell (J. A.), *Hist. Eloq. et Poës. Prof.* &c. te Rotterdam.

Nozeman (J.) *Koninklijk Notaris* te Rotterdam.

Oyen Az. (L. van), *Secretaris* der Stad Rotterdam.

Ozy (A.), te Rotterdam.

Penning Az. (J.), *Commissaris Directeur der Koninklijke Marine* te Rotterdam.

Pferstorff (J. W.), te Rotterdam.

Porte (L.), *Predt bij de Walsche Gemeente* te Rotterdam.

Prins (Mr T. L.), *Oud Schepen* te Rotterdam.

Raad (P. de), te Rotterdam.

Reepmaker (Mr J.), *Oud Burgemeester en Raad* te Rotterdam.

Reepmaker (M. W.), *Schepen* der Stad Rotterdam.

Repelaar (M.), *Kwartierdrost* te Dordrecht.

Rochussen (M. Baelde), te Rotterdam.

Roëll (Z. E. Mr T. W.), *Minister der Buitenlandsche Zaken van Z. M. den Koning en Ridder van de Koninklijke Order van Holland.*

Roos (Johan), *Vroedschap* te Rotterdam.

Sander (C. P.), *Predt bij de Lutersche Gemeente* te Rotterdam.

Scharp (J.), *S. S. Th. Doctor en Predikant bij de Nederduitsche Hervormde Gemeente* te Rotterdam.

Schaick (H. van), *Vice-Consul van Z. M. den Keizer van Oostenrijk* te Rotterdam.

Schepman (T.), *J. U. et M. D.* te Rotterdam.

Schimmelpennink (Z. E. R. J.), *Ridder van de Koninklijke Order van Holland, Oud Raadpensionaris der Bat. Republiek.*

Schuller (C. W.), *Vroedschap* te Rotterdam.

Slingelandt (J. D.), *Vervanger van den Landdrost van Maasland.*

Sluis (L. Dubbeldemuts van der), *Schepen van Schieland* te Rotterdam.

Smeer (F.), *Oldenburgsche Commercie Agent* te Rotterdam.

Smith (J.), te Rotterdam.

Snellen (P.), te Rotterdam.

Steenlack (Mr A.), *Schepen* te Rotterdam.

Stolk (Cs van), te Rotterdam.

Stralen (Mr H. van), *Lid van het Wetgevend Ligchaam,* in den Haag.

Suermondt (W.), *Ridder van de Koninklijke Order en Staatsraad van Z. M. den Koning van Holland,* te Rotterdam.

Teylingen (Mr E. P. van), *Secrets van Schieland,* te Rotterdam.

Tuning (Mr J.), *Schepen van Schieland*, te Rotterdam.
Twiss (R.), te Rotterdam.
Verbrugge (W.), *Schepen* te Rotterdam.
Verster (J. L.), *Predikant bij de Nederduitsche Hervormde Gemeente* te Rotterdam.
Vliet (J. Ys van der), *Secretaris* te Rotterdam.
Vollenhoven (F. van), *Vroedschap* te Rotterdam.
Vollenhoven (J. van der Wallen van), *Schepen van Schieland* te Rotterdam.
Vonk (T.), *Schepen van Schieland en Secretaris van den Ambagte van Cool* te Rotterdam.
Voute (A. C.), *Predikant bij de Walsche Gemeente* te Rotterdam.
Voute (J. J.), te Rotterdam.
Vredeveld (J. H.), *R. C. Pastoor* te Rotterdam.
Vries (A. de), *Predt bij de Nederduitsche Hervormde Gemeente* te Rotterdam.
Wachter (G. H.), te Rotterdam.
Weiland (P.), *Predt bij de Remonstrantsche Gemeente* te Rotterdam.
Wenkebach (C. J.), *Secretaris bij het Ministerij van Binnenlandsche Zaken van Z. M. den Koning van Holland.*
Willemse (J. A.), *Schepen van Schieland*, te Rotterdam.
Winter (Z. E. J. W. de) *Ridder van de Koninklijke Order en Maarschalk van Holland.*
Wit (G. de), *Heelmeester* te Rotterdam.
Woordhouder (Mr T.), *Practiserend Advocaat* te Rotterdam.
Zompoll (G.), te Rotterdam.
Zwellengrebel (Mr M. W.), *Schepen* te Rotterdam.
Zwyndregt (N. Montauban van) te Rotterdam.

